

Bildande av Svartåmynningens naturreservat i Linköpings kommun

Länssstyrelsen Östergötlands beslut

Länssstyrelsen förklarar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken det område som framgår av den heldragna svarta linjen på bifogad karta, bilaga 1, som naturreservat. För att uppnå och tillgodose syftet med naturreservatet beslutar Länssstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § första stycket förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet.

Enligt 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer Länssstyrelsen bifogad skötselplan för naturreservatets långsiktiga vård, bilaga 7.

Förvaltare för naturreservatet ska vara Länssstyrelsen Östergötland.

Beslutet riktar sig till allmänheten samt var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet.

Länssstyrelsen upphäver med stöd av 7 kap. 7 § första stycket miljöbalken Länssstyrelsens beslut från:

30 april 2021 [dnr 511-5456-21, fastställelse av tillägg till skötselplanen];

2 september 2013 [dnr 511-8329-12, ny ordningsföreskrift inom vattenområde];

25 mars 2008 [dnr 511-19541-06, ändring av föreskrift och fastställande av skötselplan];

19 mars 1996 [dnr 2310-1038-96, ändring av föreskrifterna];

25 april 1975 [dnr 11.1211-360-75, bildande av Svartåmynningens naturreservat i Linköpings kommun].

2026-05-08

Besluten upphör att gälla då detta beslut vinner laga kraft.

Syfte med reservatet

Syftet med Svartåmynningens naturreservat är att i gynnsamt tillstånd bevara och vårda värdefulla naturmiljöer i form av strandängar, vattenmiljöer och omgivande vasspartier, samt de typiska växt- och djursamhällen som är karaktäristiska för dessa livsmiljöer. Områdets betydelse som rast- och häckningsområde för fåglar samt hemvist för vattenlevande växt- och djurarter ska skyddas och förstärkas. Syftet med naturreservatet är även att utpekade livsmiljöer och arter enligt Natura 2000 ska uppnå eller bibehålla ett gynnsamt tillstånd. Med stort hänsynstagande till det rika fågellivet och naturmiljön ska området tillgodose det rörliga friluftslivets behov.

Syftet ska uppnås genom att bibehålla, restaurera och skapa viktiga miljöer för häckande och rastande fåglar. Åtgärder för att återställa och förstärka områdets hydrologi och för att begränsa predation på fågelfaunan kan genomföras. De kulturformade naturvärdena i odlingslandskapet bibehålls genom naturvårdsinriktad god hävd i form av röjning, bete och/eller slåtter. Mänsklig negativ påverkan på vattenmiljöerna minimeras. Syftet ska vidare tillgodoses genom anläggningar och information som inbjuder till, och underlättar besök i området. Anläggningar ska finnas för besökare med olika behov, samtidigt som de ska ha en kanaliseringseffekt i syfte att erhålla en långsiktig samexistens mellan friluftsliv, upplevelsevärden och biologisk mångfald.

Skälen för beslutet enligt 7 kap. 5 § första stycket miljöbalken

Skälen för ett reservatsbeslutet utgörs av sötvattensstrandängar och limniska miljöer med skyddsvärd flora och fauna. Vid Svartåmynningen breder vidsträckta strandängar och mindre vassområden ut sig. Här finns en av Östergötlands värdefullaste fågellokaler. Vår och höst rastar ett stort antal flyttfåglar i området. Många fåglar häckar också på strandängarna, bland annat flera våtmarksberoende arter som rödspov. På sötvattensstrandängarna finns artrika växtsamhällen med flera mer ovanliga arter och områdets fiskrika vattenmiljöer innefattar ett viktigt stråk för den hotade karpfiskens aspens vandring från sjön Roxen till uppströms belägna lekplatser i Svartån.

2026-05-08

Naturtyperna i reservatet ingår i en grön infrastruktur för gräsmarker och limniska miljöer, det vill säga ligger i ett landskap som samlar dessa naturtyper i en värdetrakt/värdenätverk. Det innebär goda förutsättningar för en stor andel av de hotade och skyddskrävande arter som lever i denna naturtyp att kunna fortleva i landskapet i livskraftiga bestånd.

Reservatet ingår i RAMSAR-området Västra Roxen ("Ramsar Site" 1133, Wetlands International Site 3SE051) och i riksintresset Västra Roxen inklusive Svartåmynningen & Kungsbro, objektsnummer NRO050050. Reservatet ingår även delvis i riksintresset för friluftsliv Göta kanals vattensystem (FE04), riksintresset för yrkesfiske Roxen (RI YF 83) samt riksintresse för Totalförsvär påverkansområde Malmens flottiljflygplats.

Reservatet är ett Natura 2000-område med namnet Svartåmynningen och sitekod SE0230125. Reservatet omfattar även en mindre del av Natura 2000-området Västra Roxen sitekod SE0230388.

Följande naturtyper och arter enligt EU:s art- och habitatdirektiv ska bevaras i området:

3150 – Naturligt näringsrika sjöar

6410 – Fuktängar

1130 – Asp, *Leuciscus aspius*

1355 – Utter, *Lutra lutra*

Följande fåglar ska bevaras i området (listade i fågeldirektivets bilaga 1):

A002 – Storlom, *Gavia arctica*

A007 – Svarthakedopping, *Podiceps auritus*

A021 – Rördrom, *Botaurus stellaris*

A037 – Mindre sångsvan, *Cygnus columbianus*

A038 – Sångsvan, *Cygnus cygnus*

A045 – Vitkindad gås, *Branta leucopsis*

A068 – Salskrake, *Mergellus albellus*

A072 – Bivråk, *Pernis apivorus*

A081 – Brun kärrhök, *Circus aeruginosus*

A082 – Blå kärrhök, *Circus cyaneus*

A084 – Ängshök, *Circus pygargus*

A094 – Fiskgjuse, *Pandion haliaetus*

A098 – Stenfalk, *Falco columbarius*

A119 – Småfläckig sumphöna, *Porzana porzana*

2026-05-08

A122 – Kornknarr, *Crex crex*
A127 – Trana, *Grus grus*
A140 – Ljungpipare, *Pluvialis apricaria*
A151 – Brushane, *Calidris pugnax*
A154 – Dubbelbeckasin, *Gallinago media*
A157 – Myrspov, *Limosa lapponica*
A166 – Grönben, *Tringa glareola*
A170 – Smalnäbbad simsnäppa, *Phalaropus lobatus*
A177 – Dvärgmås, *Hydrocoloeus minutus*
A190 – Skräntärna, *Hydroprogne caspia*
A193 – Fisktärna, *Sterna hirundo*
A194 – Silvertärna, *Sterna paradisaea*
A197 – Svarttärna, *Chlidonias niger*
A272 – Blåhake, *Luscinia svecica*
A246 – Trädlärka, *Lullula arborea*
A338 – Törnskata, *Lanius collurio*

I övrigt finns ytterligare ett antal utpekade våtmarksfåglar som ska bevaras i området men som inte är listade i fågeldirektivets bilaga 1 exempelvis rödspov och fjällgås. Länsstyrelsen bedömer att Natura 2000-områdets tillstånd kommer att gynnas av reservatsbildningen och den naturvårdsskötsel som möjliggörs.

Föreskrifter

Förutom de föreskrifter som anges nedan gäller också annan lagstiftning i reservatet.

A. Inom reservatet gäller följande inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden. Inom reservatet är det inte tillåtet att:

1. bedriva täkt, gräva, schakta, spränga, borra, utfylla, plöja eller utföra annan mekanisk markbearbetning;
2. avleda grundvatten, vatten från ån, sjön eller andra källor samt muddra, dika, dämna eller utföra annan åtgärd som påverkar hydrologin i området eller ändrar åns eller sjöns vattenföring, djup eller läge;
3. avverka, gallra, röja, så, plantera, markbereda eller utföra annan skogsbruksåtgärd eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar utan tillstånd från Länsstyrelsen;

2026-05-08

4. uppföra byggnad, eller annan anläggning, såsom exempelvis mast, torn, väg eller ledning i luft, mark eller vatten.
5. framföra motordrivet fordon med undantag för befintliga vägar och parkeringar enligt beslutskartan i bilaga 1;
6. anordna upplag;
7. tillföra växtnäringsämnen eller jordförbättringsmedel, använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, tillföra kalk eller andra mineralämnen;
8. ändra floran eller faunans sammansättning genom att införa nya arter för området.

A-föreskrifterna har beslutats med stöd av 7 kap. 5 § andra stycket miljöbalken.

B. För att tillgodose syftet med reservatet förpliktar Länsstyrelsen ägare och innehavare av särskild rätt att tåla att följande åtgärder genomförs inom reservatet:

1. utmärkning av, och information om, reservatet;
2. iordningställande, markering och underhåll av friluftsanläggningar som skyltar, parkeringar, fågeltorn, dass, informationstavlor, vandringsleder, spänger, eldplatser, bänkar, fikabord, gömsle samt eventuellt ytterligare anordning för friluftslivet;
3. hävd genom bete och /eller slätter samt tillhörande skötsel till hävdade marker;
4. naturvårdande skötsel i form av fällning av träd som kan utgöra sittplatser för kråkfågel med skadlig predation, röjning av igenväxningsvegetation, skapande av död ved och beskärning av träd;
5. småskaliga riktade åtgärder för hotade arter kan bli aktuella i delar av området, såsom småskalig markstörning, holkar, sandbäddar för pollinerare;
6. jakt på arter som påverkar fågelfaunan negativt;
7. bekämpning av invasiva eller för området främmande arter;

2026-05-08

8. åtgärder för att skydda kultur- eller fornlämning från skada som att ta ner träd som växer i eller hota falla över lämningen;
9. hydrologisk återställning genom igenläggning av diken, borttagande av dräneringsanordningar, svämning av strandängar, återställning av naturliga rinnvägar/vattendragssträckor samt återskapande eller nyskapande av mindre vattensamlingar och gölar samt åtgärder i syfte att stärka rovfisksamhället;
10. undersökningar eller uppföljning av växt- och djurliv samt av mark- och vattenförhållanden och uppföljning av förvaltningsåtgärder;

B-föreskrifterna har beslutats med stöd av 7 kap. 6 § miljöbalken.

C. Länsstyrelsen beslutar att utöver vad som annars gäller ska följande föreskrifter om rätten att färdas och vistas inom reservatet gälla. Inom reservatet är det inte tillåtet att:

1. under tiden 1 mars – 1 november vistas inom de områden som markerats på karta i bilaga 2. Denna bestämmelse gäller inte markägare eller innehavare av särskild rätt vid nyttjande av sin fastighet eller sin särskilda rätt. Tillstånd till vistelse under förbudstiden inom skyddat område kan för bedrivande av vetenskapliga studier eller annat särskilt ändamål beviljas av Länsstyrelsen;
2. vindsurfa eller kitesurfa inom vattenområden i naturreservatet;
3. medföra okopplad hund under perioden 1 mars – 1 november;
4. starta och landa med luftfartyg;
5. gräva upp kärleväxter;
6. förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning genom att borra, gräva, rista, hacka eller måla;
7. tälta annat än vid besöksområdet Nybro;
8. övernatta i husvagn eller husbil;

2026-05-08

9. göra upp eld, annat än på av naturvårdsförvaltaren iordningsställd plats;

Dessutom är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

10. utföra undersökning eller enstaka studie som kan leda till skada eller annan negativ påverkan på växt- eller djurlivet;
11. varaktigt sätta upp tavla, skylt, affisch eller därmed jämförlig anordning.

C-föreskrifterna har beslutats med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken och 22 § första stycket förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Undantag från föreskrifterna

Ovanstående föreskrifter under A och C utgör inte hinder för förvaltaren, eller den som förvaltaren utser, att utföra de åtgärder som krävs för reservatets vård, skötsel och uppföljning och som framgår av föreskrifter under B.

Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för uttransport av fällt vilt med stöd av terrängkörningsförordningen. Fordon och färdväg ska väljas med omsorg för att minimera mark- och vegetationsskador. Föreskrifterna ska heller inte hindra att hund kan nyttjas vid jakt i enlighet med bestämmelser i jaktförordningen.

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för framtida ändringar i villkor i tillstånd för vattenverksamhet om områdets bevarandevärden påverkas positivt och ändringarna är en del i att uppnå reservatets syfte.

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för skötsel och nyttjande av tomtmark med tillhörande anordningar i nuvarande omfattning inom fastigheten Alguvi 1:7.

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för skötsel av diken som ingår i de befintliga markavvattningsföretagen *Linköpings stads dagvattenavledningsföretag* år 1961 i *Linköpings stad, Kaga och Kärna socknar, Östergötlands län* samt *Upptagande af afloppsdikey genom egor tillhörande Härna hemman i Wreta Klosters socken, Gullbergs*

2026-05-08

härad och Östergötlands län, 1902 (Lantmäteriets aktbeteckning 05-VRE-152).

Föreskriften C1 ska inte utgöra hinder för vistelse inom det område som markerats på karta i bilaga 3 under perioden 15 juli-1 november.

Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för skötsel av befintliga anläggningar i nuvarande omfattning och enligt servitut och avtal så som:

- Underhåll och nyttjande av befintliga vägar. Vägar får underhållas så att de motsvarar ursprunglig funktion/standard. Träd och grenar som faller från naturreservatet över vägområde får kapas och läggas inom naturreservatsområdet.
- Träd som riskerar att falla från naturreservatet på objekt så som ledning, byggnad, tomt, kulturlämning, anläggning eller anordning, får efter avstämning med förvaltaren fällas och placeras inom naturreservatet.
- Punktinsatser för rensning av diken vars vatten kan påverka infrastruktur, anläggningar och mark utanför naturreservatet negativt. Åtgärden kan kräva exempelvis anmälan om vattenverksamhet eller tillstånd utifrån Natura 2000. Förvaltaren ska även informeras om åtgärden.
- Underhåll och nyttjande av befintlig brygga tillhörande Alguvi 1:7 efter avstämning med förvaltaren. Beroende på åtgärdernas omfattning kan även exempelvis strandskyddsdispens och tillstånd för vattenverksamhet krävas.
- ledningsrättsinnehavare att bedriva tillståndsgiven verksamhet kopplad till eldistribution (inklusive befintliga lokala serviser för elförsörjning) samt att utföra åtgärder för drift och underhåll av dessa verksamheter inom reservatets gränser. Större åtgärder utöver normal drift och underhåll ska föregås av avstämning med reservatsförvaltaren.
- Underhåll och nyttjande av vatten- och avloppsledningar som omfattas av gemensamhetsanläggningen Alguvi GA:2.

Föreskriften C4 ska inte gälla för verksamhet som bedrivs av Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Försvarsmakten,

2026-05-08

Kustbevakningen, Sjöfartsverket, Lantmäteriet, Tullverket och Länsstyrelsen.

Föreskriften C4 ska inte heller gälla för förvaltaren, ambulanstransporter och luftfartyg när de används i räddningsinsatser enligt bestämmelserna i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor

Upplysning om andra gällande bestämmelser

Länsstyrelsen vill påminna om att även andra lagar, förordningar och föreskrifter än naturreservatsföreskrifterna gäller för området, bland annat kulturmiljölagen (1988:950), terrängkörningslagen (1975:1313) och terrängkörningsförordningen (1978:594) med vissa förbud mot körning i terräng, fiskelagen (1993:787) och Havs- och vattenmyndighetens författningssamling och Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2004:37) om fiske i sötvattensområdena. Delar av området utgör strandskyddsområde och strandskyddsbestämmelser gäller enligt 7 kap. miljöbalken. Bryggor och byggnader uppförda efter 1975 kräver dispens från strandskyddsbestämmelser.

Vattenuttag utgör en vattenverksamhet enligt 11 kap. 2 § MB och kan kräva tillstånd. Enligt fridlysningsbestämmelserna är alla vilda fåglar och däggdjur samt deras ägg, ungar och bon fredade enligt jaktlagen (1987:259). Vissa svamp-, växt och djurarter är fridlysta enligt 8 kap. miljöbalken och artskyddsförordningen. Enligt 7 kap. 1 § miljöbalken ska var och en som utnyttjar allemansrätten eller annars vistas i naturen visa hänsyn och varsamhet i sitt umgänge med den. Samråd enligt 12 kap. 6 § MB kan komma att krävas för verksamheter som inte är begränsade i föreskrifterna. I området gäller Natura 2000-bestämmelser vilket utvecklas under särskild rubrik nedan.

Lämplig användning av markområde

Enligt 1 kap. 1 § miljöbalken ska värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas och den biologiska mångfalden bevaras.

Länsstyrelsen bedömer att bildandet av Svartåmynnings naturreservat är förenligt med en, från allmän synpunkt, lämplig användning av markområdet och med gällande kommunal översiktsplan.

2026-05-08

Intresseprövning

Länsstyrelsen har i enlighet med 7 kap. 25 § miljöbalken prövat och funnit att bildandet av Svartåmynningens naturreservat inte går längre i inskränkning av enskilds rätt att använda mark och vatten, än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Konsekvensutredning av påverkan av beslutet på allemansrätten

Länsstyrelsen ska enligt förordning (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning, i den omfattning det behövs göra en konsekvensutredning av hur allemansrätten påverkas genom beslutet om naturreservat. Länsstyrelsen gör bedömningen att allemansrätten inte väsentligt påverkas av beslutet.

Agenda 2030, miljökvalitetsmål och ekosystemtjänster

Bildandet av Svartåmynningens naturreservat är en del av uppfyllandet av miljökvalitetsmålen Levande sjöar och vattendrag, Ett rikt odlingslandskap, Myllrande våtmarker och vattendrag samt Ett rikt växt- och djurliv om vilket Sveriges riksdag och regering beslutat. Det är också en del av uppfyllandet av FN:s konvention om biologisk mångfald och de globala hållbarhetsmålen, Agenda 2030 och då särskilt mål nummer 15, Ekosystem och biologisk mångfald.

Länsstyrelsen bedömer att Svartåmynningens naturreservat bidrar med flera olika ekosystemtjänster tack vare bevarande av biologisk mångfald och varierande miljöer som är basen för många andra ekosystemtjänster. Exempel på ekosystemtjänster från den limniska miljön är utspädning av näringsämnen och föroreningar, rening, nedbrytning och lagring av ämnen samt fiskeresurs. De olika livsmiljöerna i området fyller funktioner som lek-, bo-, skydds- och rastplatser. Bevarandet av en variation av livsmiljöer och en hög biologisk mångfald bidrar till ett landskap som är generellt bättre rustat för klimatförändringar.

2026-05-08

Ärendets handläggning

Dokumentation

De mycket höga naturvärdena i Svartåmynningens naturreservat har varit kända sedan lång tid. Bland annat är fågelfaunan vid Svartåmynningen dokumenterad från 1920-talet och framåt i flera uppsatser och rapporter. Länsstyrelsen beslutade om Svartåmynningens naturreservat år 1975 och skötselplanen upprättades av dåvarande Skogsvårdsstyrelsen i Östergötland under år 1984. Länsstyrelsen lät sedan år 2006 upprätta en ny skötselplan som har gällt fram till idag. Under tiden från att reservatet bildades fram till idag har en rad olika undersökningar och uppföljning främst i form av fågelinventeringar, vegetationskartering av strandängar samt inventering av vattenvegetation genomförts i området. Kunskap från dessa undersökningar och uppföljningar har legat till grund för detta beslut.

Motivering till beslutet

Det ursprungliga beslutet om Svartåmynningens naturreservat är beslutat år 1975 med stöd av 7 § naturvårdslagen. Svartåmynningens naturreservat ingår även i Natura 2000-området Svartåmynningen (SE0230125). Sedan reservatet bildades har en rad olika beslut som rör ändring av föreskrifter, fastställande av skötselplan och tillägg till skötselplan beslutats. Länsstyrelsen bedömer att det finns starka skäl till att fatta nytt beslut för området med syfte, skäl, föreskrifter och skötselplan som utgår från gällande lagstiftning och från olika åtaganden som behöver uppfyllas på ett mer ändamålsenligt sätt. Samtidigt erhålls ett samlat beslut med högre grad av rättssäkerhet samt med bättre struktur och överblick.

I det ursprungliga reservatsbeslutet från 1975 framgår det i Grund för beslut (Skäl för reservatet) att:

"Grunden för reservatbildningen är områdets värde som häcknings- och rastplats för en rad fågelarter främst vadare och änder. Syftet är att med hänsynstagande till områdets flora bevara och förbättra den för fågellivet lämpliga biotopen."

Något mer utvecklat syfte finns inte i det gällande reservatsbeslutet och någon tydlig förvaltningsinriktning för reservatet finns således inte heller i beslutet. Länsstyrelsen finner det lämpligt att komplettera syftet med naturreservatet så att det inkluderar fler av

2026-05-08

de höga naturvärdena som finns i området samt att förtydliga att syftet med naturreservatet även är att utpekade livsmiljöer och arter enligt Natura 2000 ska uppnå eller bibehålla ett gynnsamt tillstånd. Svartåmynningen är, med sin lokalisering nära Linköpings stad och rika växt- och djurliv, ett mycket viktigt och populärt område för friluftslivet. Syftet med området bör därför även vara att området, med stort hänsynstagande till det rika fågellivet och naturmiljön, ska tillgodose det rörliga friluftslivets behov.

Vid en genomgång av gällande föreskrifter i samtliga beslut som rör Svartåmynningens naturreservat har Länsstyrelsen funnit det vara motiverat att genomföra en större omarbetning av det gällande beslutet bland annat för att öka rättssäkerheten. I det ursprungliga beslutet finns så kallade D-föreskrifter vilket uppges vara *Bestämmelser jämlikt 7 § naturvårdskungörelsen om vård och förvaltning*. Dessa föreskrifter är ålderdomligt utformade och motsvaras av den nya skötselplanen som fastställs i och med detta beslut med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Ändringar i A-föreskrifter

A-föreskrifterna har ändrats på så sätt att ett flertal åtgärder som krävs för reservatets vård, skötsel och uppföljning och som framgår av föreskrifter under B inte längre utgör undantag från A-föreskrifterna då det inte bedöms fylla någon funktion i och med att även B-föreskrifterna kompletterats och omformulerats. Relevanta undantag från A-föreskrifterna är i stället omformulerade, samlade och kompletterade under en egen rubrik i detta beslut. Undantaget för befintlig tomtmark är specificerad på så sätt att det gäller inom fastigheten Alguvi 1:7. Föreskrifterna A8 och A9 utgår då bestämmelser i andra gällande lagar och förordningar bedöms vara tillräckliga för att uppnå syftet med naturreservatet. I övrigt införs ett antal ytterligare A-föreskrifter med förbud mot åtgärder som påverkar hydrologin, skogsbruksåtgärder och att framföra motordrivet fordon. Samtidigt inför en rad undantag från föreskrifterna på så sätt att de exempelvis inte ska utgöra hinder för uttransport av fäلت vilt. Länsstyrelsen gör bedömningen att de nya föreskrifterna som införs behövs för att stärka skyddet av de värdefulla naturmiljöerna med tillhörande arter som finns i området.

Länsstyrelsen har utrett om de ändringar som görs i A-föreskrifterna ger fastighetsägare och innehavare av särskild rätt

2026-05-08

som berörs av beslutet rätt till ersättning från staten. En förutsättning för en sådan ersättning är att intrånget som de ändrade A-föreskrifterna innebär avsevärt försvårar pågående markanvändning inom berörd del av en fastighet. Länsstyrelsen gör bedömningen att så inte är fallet.

Ändringar i B-föreskrifter

De B-föreskrifter som anges i reservatsbeslutet från 1975-04-25 omfattar inte alla skötselåtgärder som krävs för reservats vård och skötsel. Berörda fastighetsägare ska, utifrån vad som anges enbart i beslutsdokumentet, veta vad de ska tåla enligt 7 kap 6 § miljöbalken. De nya B-föreskrifterna anger tydligare vilka åtgärder som kan komma att genomföras i området och möjliggör dessutom tillägg av skötsel i form av bland annat hydrologisk återställning, bekämpning av för området invasiva arter samt jakt på arter som kan påverka fågelfaunan negativt.

Ändringar i C-föreskrifter

Sedan tidigare har det varit förbjudet för allmänheten att under tiden 1 april – 30 juni vistas inom reservatets land- och vassområden med undantag av vissa särskilt markerade områden som besöksområde, fågeltorn, vandringsled och väg. Det har även varit förbjudet att kitesurfa eller vindsurfa inom vattenområden i reservatet.

Länsstyrelsen finner att det mot bakgrund av reservatets mycket höga naturvärden finns skäl att med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken och 22 § första stycket förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. revidera befintliga och införa ytterligare ett antal C-föreskrifter. Förbjudet om att kitesurfa eller vindsurfa inom vattenområden i reservatet kvarstår oförändrat. Perioden för tillträdesförbudet förlängs till att gälla 1 mars – 1 november då det med dagens kunskap om områdets fågelfauna och med tanke på ökande antal fågelarter med tidigare häckning i området bedöms motiverat. Perioden möjliggör också ett skydd för sent häckande och rastande arter.

I övrigt bedömer Länsstyrelsen att det blir tydligare och rättssäkrare att märka ut de områden som omfattas av tillträdesförbud på särskild karta snarare än att ange förutsättningarna för dessa föreskrifter enbart i text.

2026-05-08

Utredning rörande särskilda skäl

Enligt 7 kap. 7 § första stycket miljöbalken får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva beslut som den har meddelat enligt 4–6 §§, om det finns synnerliga skäl. Beslut om upphävande får enligt 7 kap. 7 § fjärde stycket miljöbalken meddelas endast om intrånget i naturvärdet kompenseras i skälig utsträckning på naturreservatet eller på något annat område. Länsstyrelsen anser att det inte är skäligt att kräva ytterligare kompensation för upphävandet av det gällande beslutet. Det nya beslutet kan på ett bättre sätt vårda och skydda de prioriterade bevarandevärdena som det gällande beslutet avsågs att skydda och det innefattar dessutom ett större geografiska område än det gällande beslutet. Skötselplanen för naturreservatet ska på ett tydligare sätt hänga samman med beslutet och kunna uppdateras fristående från beslutet vilket även möjliggör att ny kunskap om naturvård kan implementeras om så behövs.

Detta beslut tydliggör dessutom vilken geografisk yta som naturreservatet omfattar. Tidigare har gränsen för naturreservatet varit oklar på vissa sträckor då den gräns som framgick på beslutskartan inte alltid överensstämde med gränsmarkeringen i området. En noggrann mätning av hela naturreservatets gräns har inte genomförts tidigare. Naturvårdsverket har under de senaste åren förvärvat ett antal fastigheter både inom och i anslutning till naturreservatet. I samband med detta beslut fastställt därför en tekniskt korrigerad gräns som även inkluderar viss mark som förvärvats. Ett vattenområde, som gränsar till naturreservatet i norr, med grunda bottnar och periodvis uppstickande bankar har inkluderats i naturreservatet då dessa områden är särskilt viktiga för naturreservatets fågelfauna. Gränsen framgår på beslutskartan i bilaga 1.

Länsstyrelsen anser sammanfattningsvis att det finns synnerliga skäl att upphäva de gällande besluten om Svartåmyningens naturreservat för att ersätta dessa med ett nytt beslut med tydligt syfte, utvecklade skäl och föreskrifter samt att besluta om en ny skötselplan så att naturvärdena vårdas och inte riskerar att försvinna.

Länsstyrelsen önskar besluta om naturreservatets skäl, föreskrifter och skötselplan och utforma ett tydligt syfte för att bland annat återskapa en mer naturlig hydrologi vilket gynnar reservatets naturvärden. Detta beslut kommer att i större utsträckning harmonisera med gällande bevarandeplan och möjliggöra att den

2026-05-08

skötsel som behövs för att bevara och förstärka områdets naturvärden kan genomföras.

Ett nytt beslut med syfte, skäl och föreskrifter samt tillhörande skötselplan för reservatet har därmed utformats.

Konsekvensutredning för upphävande av beslut

- Tydligare och enklare att uppnå syftet med naturreservatet.
- Möjliggör långsiktig förvaltning av utpekade naturvärden i naturreservat och förhindrar att naturvärdena försvinner på grund av motsägelsefulla skrivningar i syfte, mål och sköselförslag.
- Uppenbara fördelar för biologisk mångfald gäller främst arter kopplade till naturtyperna strandängar, vattenmiljöer och omgivande vasspartier. Framför allt fåglar knutna till sötvattensstrandängarna kommer att gynnas då beslutet kommer skapa möjligheter till bland annat en mer omfattande hydrologisk återställning, bättre anpassad hävd och jakt på predatorer. Samtidigt skyddas områdets störningskänsliga arter på ett bättre sätt genom de förändringar som görs vad gäller tillträdesförbud och införandet av ytterligare ett antal ordningsföreskrifter.
- Fördelar för friluftslivet kommer främst i form av att det blir möjligt att anlägga bland annat eldplats.
- Ingen ny ersättningssituation uppstår vid revideringen av beslutet för Svartåmynningens naturreservat. Berörda fastigheter ägs av Naturvårdsverket och privata markägare. De omarbetade föreskrifterna med tillhörande skötselplan ger inte rätt till någon ytterligare ersättning än den som markägarna redan erhållit i samband med beslutet 25 april 1975 dnr 11.1211-360-75.
- De ekonomiska förpliktelserna för staten (förvaltning av reservatet) kommer att öka något. Främst i form av delvis förändrad skötsel och eventuellt anläggande och underhåll av ytterligare friluftslivsanordningar.
- Svartåmynningens naturreservat ägs av Naturvårdsverket och privata markägare. De privata markägarnas rättigheter kommer att påverkas i samband med att de nya föreskrifterna

2026-05-08

beslutas. De förändrade inskränkningarna av användningen av de ytor markägaren innehar beskrivs översiktligt under motivering till beslutet.

Inkomna remissvar

Länsstyrelsen har remitterat förslag till beslut till markägare, övriga berörda sakägare, Försvarsmakten, Linköpings kommun, Skogsstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning, Linköpings fågelklubb, Naturskyddsföreningen Östergötland, Naturskyddsföreningen Linköping, Roxens fiskevårdsområdesförening samt Östergötlands Ornitologiska förening. Inför remissen har ett möte hållits där berörda markägare och arrendatorer varit inbjudna. Länsstyrelsen har även samverkat med Linköpings kommun och Linköpings fågelklubb.

Länsstyrelsen har fått svar från Mats van Rheinberg, Ulf och Lena Johansson, fritidsboende vid Nybrobaden genom Eva Jansson och Ulf Linnell, Nybrobadens fritidshusförening ekonomisk förening, Nybro samfällighetsförening, Roxens fiskevårdsområdesförening, Tekniska Verken AB, Linköpings kommun, Linköpings fågelklubb, Skogsstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning, Försvarsmakten samt Östergötlands Ornitologiska Förening.

Bemötande av inkomna remissvar

Många markägare och andra aktörer har visat engagemang och delat med sig av sina kunskaper under arbetet med naturreservatet vilket är mycket värdefullt och glädjande.

En sammanfattning av inkomna remissvar och Länsstyrelsen bemötande framgår av bilaga 5.

Övrigt

Natura 2000

Livsmiljöer och arter som är utpekade enligt Natura 2000 ska uppnå eller bevara ett gynnsamt tillstånd. Detta innebär att verksamheter eller åtgärder som kan orsaka betydande påverkan på områdets livsmiljöer, och/eller störa arter i området, kräver tillstånd enligt 7 kap. 28a § första stycket miljöbalken.

2026-05-08

Verksamheter som är direkt förenliga med områdets förvaltning och skötsel kräver ej tillstånd (7 kap. 28a §, andra stycket miljöbalken). Åtgärder enligt fastställd skötselplan kan dock kräva tillstånd.

Om verksamheten eller åtgärden kräver en tillståndsprövning ska en specifik miljöbedömning göras. Detta innebär att tillståndsprövningen ska föregås av ett avgränsningssamråd, samt att en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) bifogas ansökan om tillstånd (6 kap. 28 § miljöbalken). MKB:n ska belysa hur områdets utpekade livsmiljöer och arter påverkas.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, se bilaga 6. Sakägare anses ha fått del av beslutet den dag kungörelse om beslutet var införd i ortstidning.

Beslutet gäller från den dag det vunnit laga kraft utom föreskrifter meddelade med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken, avdelning C, vilka gäller omedelbart.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövdingen Gunilla Svantorp med naturvårdshandläggarna Linnea Holmstrand och Lars Gezeliussom föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetscheferna Niclas Bäckman och Marina Verbova, samhällsplaneraren Sofie Helgesson, länsjuristen Anna Isaksson och antikvarien Malin Svarvar medverkat.

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar vi dina personuppgifter

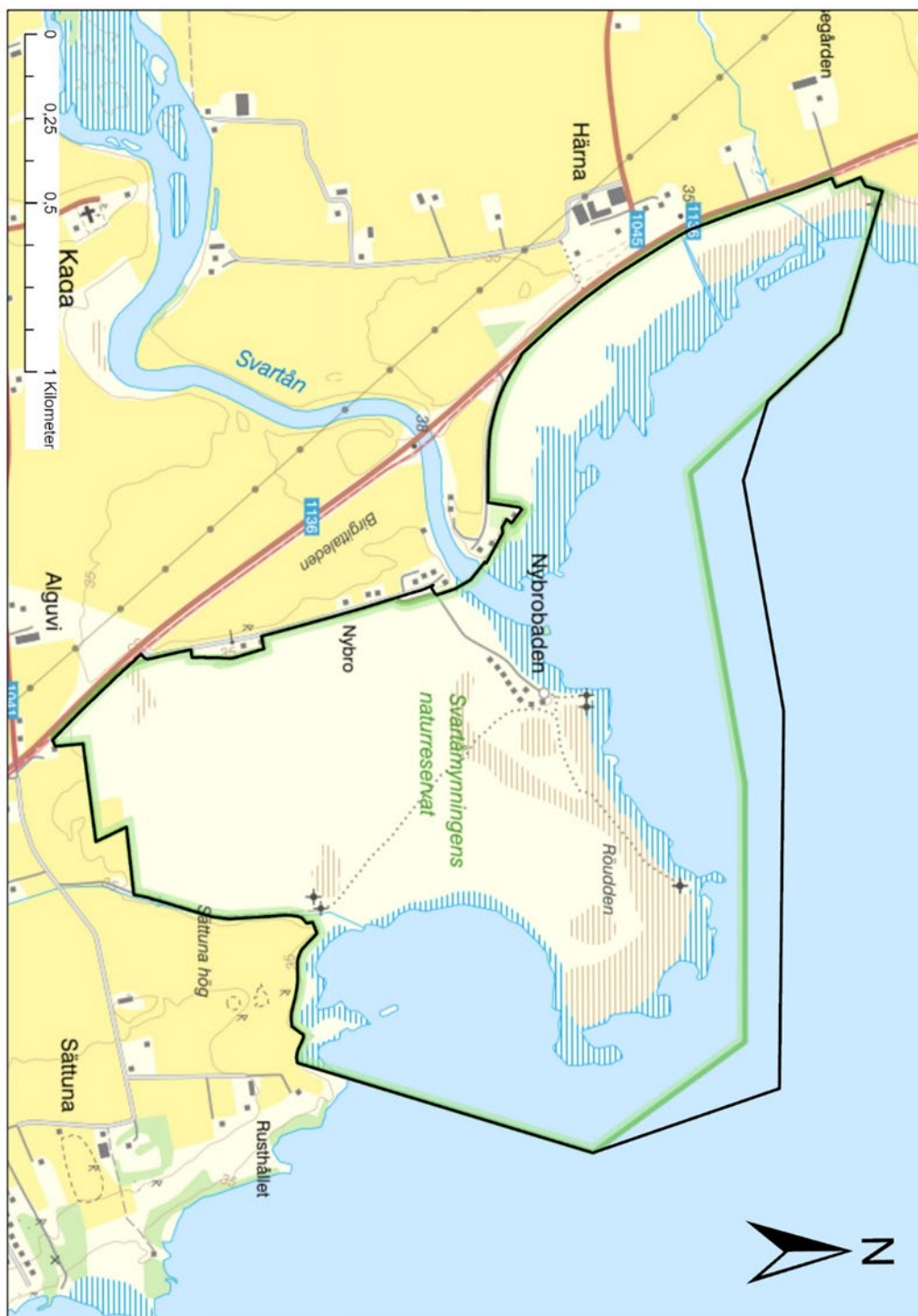
Information om hur vi hanterar dessa hittar du på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

2026-05-08

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Karta över tillträdesförbud
3. Karta över område med undantag från föreskrift C1
4. Sändlista
5. Bemötande av inkomna remissvar
6. Hur man överklagar
7. Skötselplan

Bilaga 1, Beslutskarta

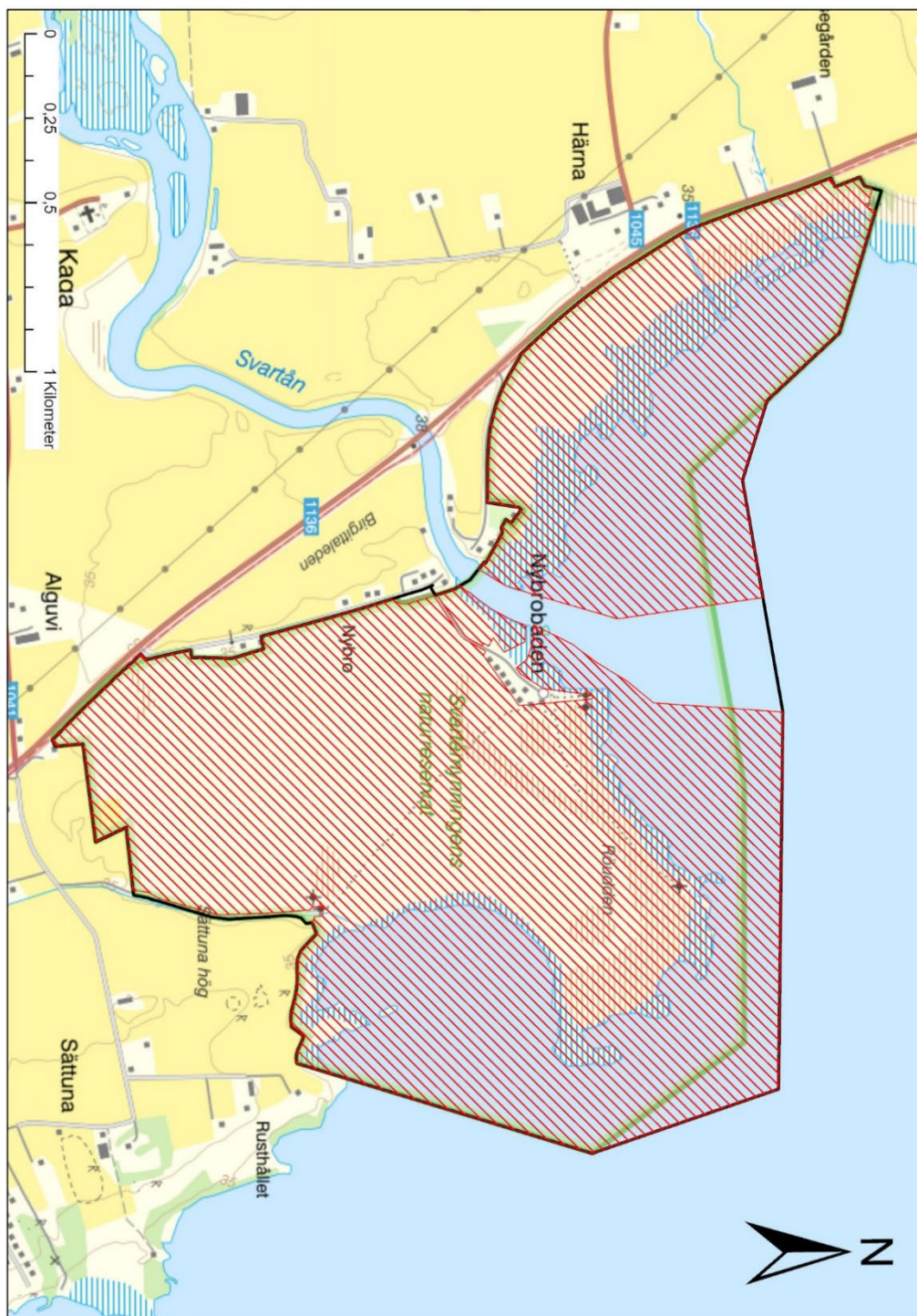

Karta tillhörande beslut om Svartåmynningens naturreservat beslutat 2026-05-08. Objektsnummer (NVR-id) 2001456 dnr 511-3826-24. Svart heldragen linje visar naturreservatets gräns. Grön heldragen linje visar gränsen som beslutades 1975.

© Bakgrundskartor Lantmäteriet.

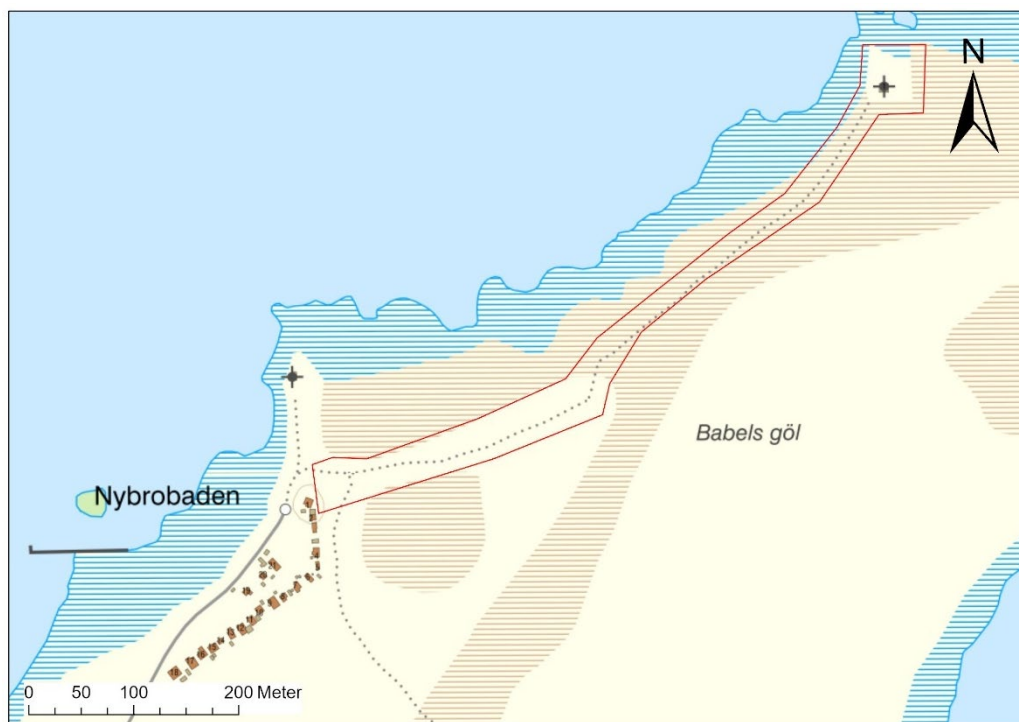
2026-05-08

Bilaga 2. Karta över tillträdesförbud

Karta tillhörande beslut om Svartåmynnings naturreservat beslutat 2026-05-08. Objektsnummer (NVR-id) 2001456 dnr 511-3826-24. Röd rasterad yta visar det område där vistelseförbud råder enligt föreskrift C1. Vistelseförbudet omfattar inte befintliga vägar, parkeringsplatser, besöksområden, brygga eller del av vattenområde som förbinder Svartån med Roxen.

Bilaga 3. Karta över område med undantag från föreskrift C1

Karta tillhörande beslut om Svartåmynningens naturreservat beslutat 2026-05-08. Objektsnummer (NVR-id) 2001456 dnr 511-3826-24. Röd heldragen linje visar det område som omfattas av undantaget från föreskriften C1: Föreskriften C1 ska inte utgöra hinder för vistelse inom det områden som markerats på karta i bilaga 3 under perioden 15 juli-1 november.

Bilaga 4. Sändlista

Finns hos Länsstyrelsen

2026-05-08

Bilaga 5. Inkomna remissvar och Länsstyrelsen bemötande

Försvarsmakten har inkommit med två yttranden i ärendet varav det senare ersätter det föregående. Försvarsmakten framför att man inte har något att erinra i ärendet.

Sveriges geologiska undersökning (SGU) avstår från att yttra sig men hänvisar till en bilaga där det framgår att SGU har i uppdrag från regeringen sedan 2024 att kartlägga malmpotentiella områden i landet. I regeringsuppdraget ingår undersökning och kartläggning av malmpotentiella områden samt inventering av mineralfyndigheter. För att underlätta detta uppdrag skulle SGU vilja att det tydligt framgår av reservatsföreskrifterna att denna typ av verksamhet, när den utförs av statlig myndighet, ska tillåtas. SGU anser inte att det är uppenbart att ett sådant undantag finns. Detta undantag skulle SGU vilja få in i föreskrifterna för det föreslagna naturreservatet. SGU:s kartläggning innebär i regel kartering av berggrund (viss provtagning och stenknackning), geokemisk provtagning (cirka 2 prover per kvadratkilometer) och/eller geofysiska mark- eller flygmätningar. Dessa metoder ger obefintlig eller försumbar skada på mark och omgivning.

Länsstyrelsens avvägning: Med avseende på SGU:s yttrande gör Länsstyrelsen följande bedömning. Den rättsliga betydelsen av ett beslut om ett naturreservat är i första hand att det inskränker markägare och andra sakägares förfoganderätt över området till förmån för de allmänna intressen som ligger bakom reservatsbildningen. Avvägningen mot andra allmänna intressen är redan avgjord i och med reservatsbeslutet. Syftet med ett naturreservat är att ge ett definitivt skydd av området. Föreskrifterna ska återspegla syftet och det allmänna intresset att bevara området på sikt.

Föreskriftsrätten följer av 7 kap 5 §, 7 kap 6 § och 7 kap 30 § miljöbalken. Dessa bestämmelser ger stöd för vilka föreskrifter som är möjliga att meddela.

Föreskrifterna får inte innebära längre gående inskränkningar än vad som behövs men ska beslutas för att de behövs för att uppnå syftet. De föreskrifter som meddelas måste rymmas inom bemyndigandet i

2026-05-08

7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken. Att besluta om ett generellt undantag från föreskrifterna rymmer inte inom myndigheternas föreskriftsrätt i dessa bestämmelser. Förslaget i den ställda frågan innebär ett generellt undantag för en verksamhet som inte rymmer inom syftet för reservatsbildning. Föreskrifter om att tillåta en verksamhet som kan strida mot syftet med ett reservat kan inte meddelas. Bemyndigandet som bestämmelserna grundar sig på medger inte det.

I stället måste frågor om undantag eller tillstånd att bedriva en verksamhet meddelas i varje enskilt fall efter ansökan av verksamhetsutövaren. Det krävs då att verksamhetsutövaren, oavsett om det är en statlig myndighet, kan visa att det finns särskilda skäl för att bedriva verksamheten och att det inte strider mot syftet med naturreservatet. Om undersökningsarbeten kommer i konflikt med syftet, reservatsföreskrifterna eller leder till att gynnsam bevarandestatus inte kan uppnås kan de inte tillåtas.

Skogsstyrelsen ställer sig positiv till att naturvärdena i området fortsatt skyddas långsiktigt och tillstyrker att naturreservatet med tillhörande skötselplan bildas enligt förslag, samt att tidigare beslut upphävs i samband med det nya beslutet. Skogsstyrelsen anser att den föreslagna skötselplanen ger intryck av att vara väl anpassad till reservatets biotyper och bedöms inte stå i strid med bevarandeplanen för Natura-2000. De små områdena med sumpskog och svämlövskog är inte att betrakta som produktiv skogsmark och naturreservatet har därför ingen påverkan på skogsbruket. Vidare framför Skogsstyrelsen att det i C-föreskrifterna angivna förbudet mot vindsurfing och kitesurfing skulle kunna bytas ut mot en något mer generell beskrivning av vattensporter, så att även vattenskidåkning och körning med vattenskoter inkluderas. Det kan i framtiden även utvecklas nya vattensportgrenar som kan vara lika skadliga för naturvärdena.

Länsstyrelsens bemötande:

Länsstyrelsen bedömer att det i dagsläget endast är befogat att begränsa vindsurfing och kitesurfing. Om det i framtiden framkommer uppgifter på att andra vattensporter hotar områdets bevarandevärden kan Länsstyrelsen komma att besluta om ytterligare begränsningar. Vistelseförbudet som införs i enlighet med C1 skyddar också delvis området mot övriga vattensporter som kan vara störande under känsliga tider på året.

2026-05-08

Tekniska Verken i Linköping AB uppger i sitt yttrande att de har infrastruktur i området och att det är nödvändigt att fortsatt ha möjlighet att kunna underhålla denna samt även vid behov kunna bygga ut. Med hänvisning till en rad föreskrifter anges exempel på ingrepp som är nödvändiga att kunna utföra för att underhålla och bygga ut elnätet i området. Vidare ger Tekniska Verken förslag på formuleringar av undantag från föreskrifterna som kan tillämpas i beslutet. Tekniska Verken har senare förtydligat sitt yrkande med att det kan uppstå behov för att underhålla befintligt nät och att det då kan behöva förläggas nya kablar i tillkommande schakt men att ny anläggning i form av nyanslutningar inom naturreservatet sannolikt inte kommer ske.

Länsstyrelsens bemötande: Undantagen från föreskrifterna har kompletterats enligt önskemål för att möjliggöra drift och underhåll av befintlig infrastruktur. Befintliga vägar och parkeringar är redan möjliga att nyttja och underhålla enligt beslutsförslaget varför en komplettering med ytterligare undantag för detta inte fyller någon funktion.

Linköpings kommun framför att reservatsbeslutet är välformulerat och ger goda förutsättningar för att kunna genomföra viktiga restaureringar och årliga skötselinsatser för att gynna områdets flora och fauna. Särskilt de nya möjligheterna att återställa strandängarnas hydrologi bör lyftas fram. Kommunen ser också positivt på att tillträdesförbudet utökas till 1 november exklusive det gamla tornområdet på Röudden och vägen dit från Nybrobaden, för att bättre skydda rastande fåglar på strandängarna. Det utökade beträdnadsförbudet på strandängarna bör även minska problemen med gåsbete på omkringliggande höstsådda åkerarealer.

Vad gäller skötselplanen framför kommunen att skäggdopping och svarthakedopping omnämns som strandängshäckande fåglar i skötselplanen men de häckar främst i strandzonen eller i vassområden. Svarthakedoppingen kan nog inte längre betraktas som en kontinuerlig häckfågel i reservatet. Senast den häckade i reservatet var 2011. I strandskogen inom skötselområde 2 bör uppslag av pil hållas efter till förmån för inhemska träd och buskar som klibbal, ask, hägg och viden med flera för att på bästa sätt gynna trädlevande arter.

Vad gäller friluftsliv och tillgänglighet lyfter kommunen att Svartåmynningen är ett mycket viktigt tätortsnära friluftsområde

2026-05-08

och att ett mindre utvecklat besöksområde vid Härnaviken bör utvecklas med mer tillgängliga friluftsanordningar.

När det gäller uppföljning av habitat och vissa arter anser kommunen att en förutsättning för att kunna genomföra en adaptiv skötsel är en betydligt mer intensifierad miljöövervakning och artinventeringar än vad som hittills genomförts i området och det behöver göras tydligare än vad som föreslås i den nya skötselplanen. Kommunen ger även förslag på uppföljning.

Kommunen ser mycket positivt på den möjlighet till samverkan med kommunen och föreningslivet som Länsstyrelsen bjudit in till vid framtagandet av detta nya beslut och nya skötselplan för naturreservatet. Linköpings kommun är fortsatt intresserad av att delta i dialog om skötselplanens genomförande inte minst utifrån perspektivet att Svartåmynningen är enda årliga häckningsplats i länet för Linköpings kommunala ansvarsart rödspov samt områdets stora betydelse för kommunens tätortsnära friluftsliv. Linköpings fågelklubb är också en viktig aktör i Svartåmynningen och bör kunna vara involverade främst gällande kostnadseffektiva artinventeringar som ger nödvändig kunskap för ett effektivt genomförande av den nya skötselplanen.

Länsstyrelsens bemötande: Skötselplanen har korrigerats med avseende på uppgifterna om skäggdopping och svarthakedopping. Planen har även förtydligats med att uppslag av pil mot områden som angränsar till skötselområde 2 ska hållas efter. Att röja pil inne i skötselområde 2 bedöms inte vara en kostnadseffektiv åtgärd.

Den nya skötselplanen skapar förutsättningar för att genomföra den utveckling av besöksområdet vid Härnaviken som efterfrågas. Utveckling av friluftsanordningar i reservatet kommer att drivas av Länsstyrelsens reservatsförvaltning och behöver som alltid anpassas till rådande budgetläge.

Länsstyrelsen instämmer i att tillräcklig kunskap om områdets arter är en förutsättning för att kunna planera och genomföra lämpliga skötselåtgärder och att det finns utvecklingspotential gällande detta. Vad gäller uppföljning så samplaneras uppföljningen i skyddade områden inom en egen verksamhet på Länsstyrelsen som anpassas efter tillgänglig budget. Vissa justeringar i skötselplanen har gjorts efter kommunens önskemål men syftet med skötselplanens delar som rör inventeringar och övervakning är inte att vara för detaljerad

2026-05-08

utan snarare att peka ut ett önskemål och en lämplig inriktning. Övervakning av predatorer ingår i det löpande arbetet med regleringen av predatorer i naturreservatet.

Länsstyrelsen ser mycket positivt på det utbyte av kunskap och erfarenheter som Linköpings kommun bidragit med i utformningen av det nya beslutet och skötselplanen för reservatet.

Reservatsförvaltningen avser att involvera kommunen och andra berörda aktörer i det framtida arbetet med skötsel av naturreservatet.

Ägarna till fastigheten Härna 13:1 uppger i sitt yttrande att de vill att det under rubriken "Undantag från föreskrifterna" ska tilläggas officialservitut till förmån för fastigheten Linköping Härna 13:1 akt 05-VRE-1394-2. "Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för skötsel av bevattningskanal som försörjer fastighetens bevattningssystem".

Fastighetsägarna har både vid telefonsamtal och genom e-post kompletterat sitt yttrande. Sammanfattningsvis har de uppgett att vattenuttaget inte är i drift i dagsläget men att man önskar starta upp det för bevattning av åkermark. De hänvisar till en vattendom som härrör från 1950-talet. Bevattningen av fastigheten anlades i slutet på 1960-talet. Alla åkrar på fastigheten Härna 13:1 har ett bevattningssystem med strategiskt utplacerade hydranter för på koppling av bevattningsrör. Fram till 1990-talet har kanalen underhållits vilket krävs för att säkerhetsställa vattennivån vid pumpanläggningen. Det finns ett inskrivet servitutsavtal med rätt att utnyttja och underhålla anläggningen. Fastighetsägarna avser att börja bevattna åkrarna och på det sättet öka skördarna och möta pågående klimatförändringar.

Länsstyrelsens bemötande: Länsstyrelsen konstaterar att, generellt, kan det finnas skäl för att ange undantag från föreskrifterna i beslut om bildande av naturreservat, om undantaget exempelvis behövs för att reservatsförvaltaren ska kunna vidta åtgärder som behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet. Enligt Länsstyrelsens bedömning har det inte framkommit uppgifter om att ett undantag för underhåll av bevattningskanalen behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet. Därtill konstaterar Länsstyrelsen att den aktuella åtgärden kan kräva tillstånd för vattenverksamhet samt att den kan komma att påverka Natura 2000-området på ett negativt sätt. Länsstyrelsen bedömer sammantaget att det inte föreligger skäl

2026-05-08

att införa ett undantag från reservatsföreskrifterna med hänvisning till vad ägarna av fastigheten Härna 13:1 har anfört.

Linköpings fågelklubb anser att såväl beslutet som skötselplanen är genomarbetade, av bra kvalitet och ställer sig bakom de flesta skrivningarna. Såväl beslutet som den nya skötselplanen kommer utgöra en stabil grund för en god framtida förvaltning av detta viktiga fågel- och naturområde.

Fågelklubben ser inte att ett tillträdesförbud utanför besöksområdena är motiverat ur naturvårdssynpunkt utanför häckningstid då störningarna från besökare får anses som små. Dessutom har liknande strandängsområden i Sverige sällan tillträdesförbud som sträcker sig över så stor del av året. Ett tredje argument är att det leder till en inskränkning i stadsnära friluftaktiviteter. Fågelklubben förordar perioden 1 mars - 15 juli vilket också är den dominerande uppfattningen bland fågelskådare som besöker området. Under föreskrifter del C behandlas förbudet att kitesurfa och vindsurfa. Fågelklubben ställer sig helt bakom det men uppmärksammar att även annan vattensportaktivitet kan bli aktuell att reglera.

Fågelklubben ser positivt på att frågor som begränsning av predation samt återvätning är uttalade i skötselplanen. Detta ska förstås ske med varsamhet men ligger i linje med deras tidigare synpunkter på förvaltning av reservatet. Predation skulle också kunna minskas genom borttagande av sittplatser såsom högre rösen. Stolpar skulle kunna utrustas med spikar.

En fråga som behöver extra uppmärksamhet är slätter respektive bete. För arter som rödspov behövs olika biotoper för födosökande adulta fåglar, boplats respektive födosök för pulli. Fågelklubben anger sammanfattningsvis synpunkter på skötseln av reservatet för att gynna fågellivet.

Fågelklubben noterar att det så kallade Stora tornet planeras att tas bort och vill i det sammanhanget påtala behovet av utveckling av ett lämpligt besöksområde vid Röudden. Alternativt om tillträdesförbudet sätts till 1 november behöver plattformen vid Nybro höjas för att erbjuda bättre överblick.

Vad gäller prioriteringsordning för inventeringsinsatser skulle vattenlevande insekter kunna ges högre prioritet då de utgör en viktig födobas för områdets fågelfauna.

2026-05-08

I övrigt har fågelklubben noterat några korrekturfel i skötselplanen.

Länsstyrelsens bemötande: Tillträdesförbudet är inte enbart till för att skydda fågelfaunan under häckningsperioden utan är även till för att upprätthålla Svartåmynningens värde som en av södra Sveriges viktigaste och ostörda rastlokal för flyttande fåglar. Länsstyrelsen bedömer att korridoren som är utmärkt i, till beslutet hörande, karta 3 ger tillräcklig möjlighet att uppleva fågellivet under hösten. Det finns exempel på andra viktiga rastlokaler i Sverige där tillträdesförbud råder under höstflyttningsperioden.

Vad gäller reglering av vattensportaktiviteter hänvisas till bemötandet av Skogsstyrelsens yttrande. De föreslagna åtgärderna för att minska predation ingår redan i skötselplanen.

Synpunkterna på skötseln som rör slåtter respektive bete överensstämmer med skrivningarna i skötselplanen med skillnaden att det inte är lämpligt att ha en sådan detaljeringsgrad. Skötselplanen ger utrymme för alla dessa aspekter men för att kunna bedriva en adaptiv förvaltning får inte detaljeringsgraden vara för stor. Skötselplanen ger även stora möjligheter att utveckla besöksanordningar, exempelvis vid Röudden där nämnda torn revs ifjol på grund av risker för besökares säkerhet. Satsningar på nya friluftsanläggningar behöver dock anpassas till rådande budgetläge. Länsstyrelsen tar tacksamt emot de framförda synpunkterna och kommer beakta dem i den fortsatta förvaltningen av området.

Länsstyrelsen instämmer i att vattenlevande insekter bör ges högre prioritet för inventeringsinsatser och har ändrat det i skötselplanen. Även några mindre korrekturfel i skötselplanen har åtgärdats.

Östergötlands ornitologiska förening är mycket positiv till det nya beslutet och den nya skötselplanen. Förändringarna ger viktiga förutsättningar för en mer aktiv förvaltning med åtgärder för att gynna värdefulla utpekade livsmiljöer och arter samt för att både anpassa och utveckla det stora besöksintresset.

Förslagen till beslut och skötselplan är väl genomarbetade. Naturvärden, mål och åtgärder är utförligt beskrivna och åtgärderna konkreta med förslag till uppföljning.

Föreningen anser att den förlängda perioden med tillträdesförbud ger ett bra, utökat skydd för tidiga och sena häckare samt för rastande fåglar långt in på hösten. Det innebär samtidigt en rejält

2026-05-08

utökad begränsning för fågelstudier, framför allt av rastande fåglar under eftersommar-höst. Den utpekade zonen mellan Nybrobaden och Röudden som ett undantag från tillträdesförbudet och möjlig att besöka under tiden 15/7-1/11 blir därför extra betydelsefull för framför allt fågelskådare men också för botaniskt intresserade och andra. Viktigt att tydligt informera om och skylta den.

Föreningen anser vidare att om jakt ska förekomma i skyddade naturområden bör den vara väl genomtänkt, reglerad och skilja sig från allmän jakt i övrigt. Jakt på fåglar bör exempelvis inte tillåtas i naturreservatet, annat än som eventuell skyddsjakt. Formuleringen "Jakt och åtgärder för att minska predationstrycket på markhäckande fåglar, speciellt vadarfåglar och änder får ske vid behov och bör uppmuntras" (sid.38 i skötselplanen) är alltför vag och känns som att den kan leda till mer eller mindre olämplig jakt både i tid och rum (även om det är inom ramarna för jaktlagstiftningen). Formuleringen bör skärpas så att även dylik "skyddsjakt" regleras och föregås av åtminstone samråd med reservatsförvaltningen.

Som exempel på positiva åtgärder lyfter föreningen predationskontroll och hydrologisk återställning.

Föreningen lyfter att en utredning av regleringen av Roxen och hur den påverkar gynnsam bevarandestatus för utpekade naturtyper och arter borde kunna lyftas fram och betonas ännu mer då det troligen har en avgörande betydelse för många våtmarksberoende arter att "säkra"/kvarhålla våröversvämningar och få en högre lägsta vattennivå.

Som komplement till de föreslagna inventeringarna föreslås inventering av invasiva främmande arter och en inventering av oönskade predatorer båda som förbättrade underlag till redan utpekade åtgärder.

I övrigt uppmärksammar föreningen Länsstyrelsen på några mer redaktionella och språkliga synpunkter.

Länsstyrelsens bemötande: Länsstyrelsen instämmer i att det kommer vara viktigt att tydligt informera om och skylta den utpekade zonen mellan Nybrobaden och Röudden som ett undantag från tillträdesförbudet.

Vad gäller synpunkterna på jakt och formuleringen i skötselplanen som upplevs för vag har en omformulering för att tydliggöra gjorts.

2026-05-08

Länsstyrelsen avser inte att begränsa jakt ytterligare i reservatsbeslutet. Om det i framtiden visar sig att den jakt som bedrivs i området riskerar att leda till att bevarandemålen inte nås kan Länsstyrelsen införa ytterligare restriktioner. I samband med att sådana restriktioner inför behöver sakägarna erbjudas ersättning för det intrång i markanvändningen som förbudet innebär. I dagsläget gör Länsstyrelsen bedömningen att det viktigaste för områdets naturvärden är att fatta beslut om omarbetad skötselplan, föreskrifter och syfte snarare än att ytterligare skjuta beslutet framåt i tid på grund av olösta ersättningsfrågor.

Vad gäller regleringen av Roxens påverkan på området instämmer Länsstyrelsen i att det är viktigt att frågan utreds. Dock behöver skötselplanen framför allt beröra sådana åtgärder som kan utföras inom naturreservatets geografiska avgränsning. Att utreda regleringen av Roxen ligger utanför ramen för skötselplanen. Länsstyrelsen kommer dock att noga bevaka och verka för att frågan utreds grundligt inom arbetet med den nationella planen för omprövning av vattenkraften.

Inventering av invasiva främmande arter och inventering av oönskade predatorer ingår i det löpande arbetet med bekämpning och regleringen av dessa i reservatet.

Länsstyrelsen har korrigerat handlingarna utifrån de redaktionella och språkliga synpunkterna.

Roxens Fiskevårdsområdesförening tycker att Länsstyrelsens samråd i Kaga om skötseln av området var ett bra initiativ. De tycker också att förslaget till skötselplan är bra. Skötselområdet består till ca 30 % av vatten och det är bra att ta upp insektslivet i strandvegetationen.

Föreningen vill gärna se ytterligare skrivningar om reservatets betydelse för det övriga livet i sjön. Strandängarna är mycket viktiga för fiskeleken. Det är inte bra som det har yppats, att bilda pooler med vatten som långsamt får fukta växtlivet och avdunsta. Instängda och nykläckta fiskyngel får därmed ingen chans att ta sig ut i sjön. Man framför vidare att rådande system med diken, kanaler och rännor är det bästa sättet att leda in vatten på torra strandängar. Betande djur med kotramp är överlägset slätter eftersom det bidrar till effektiv återfuktning.

2026-05-08

Det är önskvärt att höja vattenståndet i Roxen under ett par veckor under fiskeleken, det skulle också gynna växt- och fågellivet. Förutsättningarna för den gamla vattendomen är starkt förändrade i dag. Man bör kunna göra temporära undantag i väntan på den nationella prövningsplanen, det handlar inte om att höja den högsta vattennivån. Naturliga lekområden är de bästa reproduktionsplatserna och överlägsna fredade zoner mm som dessutom måste förvaltas.

Roxen är övergödd med stora utsläpp av kväve och fosfor. De invasiva kinesiska mellanskarvarna har förstört fisksamhället, nors, sik- och benlöjor är näst intill utrotade. Skarvarna har förorenat och förorenar Roxen liksom de mycket stora populationerna av grågäss som stadigt ökar. Deras avföring, tillsammans med stora mängder ruttnande och invasiv vattenpest, algblooming och giftiga blåalger, bildar ett gigantiskt strandavlopp. Lukten kan kännas ända upp förbi landsvägen. Man har tagit bort rörvassen som effektivt förbrukar kväve och fosfor vilket förvärrar det hela. Situationen är mycket otillfredsställande och kräver åtgärder.

Länsstyrelsens bemötande: Länsstyrelsen bedömer att de föreslagna åtgärderna vad gäller hydrologisk återställning av strandängarna även kommer bidra till att utöka arealen av lämpligt lekhabitat för fisk. Vissa år kommer en del fiskyngel att påverkas negativt men det är en del av livsmiljöns naturliga dynamik. Bedömningen är att det sett till hela ekosystemet kommer vara övervägande positiv med föreslagna skötselåtgärder.

Vad gäller regleringen av Roxen instämmer Länsstyrelsen i att det är en viktig fråga men den kan inte hanteras inom ramen för reservatsbeslutet och skötselplanen. Se bemötandet av Östergötlands ornitologiska förening som haft liknande synpunkt.

Länsstyrelsen är medveten om problemen med vattenkvaliteten men de komplexa utmaningar som beskrivs löses inte enbart genom reservatsförvaltningen. Roxens tillrinningsområde är stort och arbete för att minska tillförsel av gödande ämnen behöver ske i samarbete med Svartån- Sommens vattenråd, Stångåns vattenråd och Övre Motala Ströms vattenråd. För att stimulera åtgärdsarbetet arbetar Länsstyrelsen bland annat för att förbättra samarbetet med vattenråden och för att fler vattenråd ska ha en åtgärdssamordnare.

2026-05-08

Nybrobadens Fritidshusområde Ekonomisk Förening uttrycker att den nya skötselplanen i förhållande till den tidigare tydligare poängterar naturreservatets betydelse för framför allt fåglar men även växter. Föreningen delar Länsstyrelsens bedömning att reservatet har höga naturvärden och dess rika växt- och djurliv behöver bevaras och skötas på ett ändamålsenligt sätt så att det även kan fortsätta vara ett viktigt besöksområde nära staden.

Vad gäller beslutsförslaget presenteras en karta över reservatet och det är oklart hur stor yta kring föreningens brygga som kan nyttjas för bad och båtplatser samt skötsel. Ett klarläggande kring hur stort område som kan tas i anspråk av föreningen vore önskvärt.

Det framgår att vattenståndsvariationen är av betydelse för bevarandet av strandängarnas vattenberoende flora och fåglars häckningsbetingelser. I skötselplanen nämns "lågt vattenstånd" och kartbilder visar de stora skillnaderna i vattenstånd mellan olika tider på året, men det framgår inte vad dessa nivåer innebär i meter över havet. Det vore önskvärt att en maximal nivå för Roxen angavs och att en plan tas fram hur stugområdet skyddas vid högt vattenstånd. Skyddsvallar eller liknande måste diskuteras. En arbetsgrupp bör tillsättas snarast.

I område 4 finns för närvarande ett fågeltorn som benämns "gamla fågeltornet". Byggnaden kommer enligt uppgift att rivas, vilket föreningen tycker är beklagligt då det varit mycket uppskattat av både fågelskådare och flanörer och bidragit till områdets karaktär. Föreningen förordar därför att rivningsbeslutet upphävs och att en ekonomisk lösning med intresserade tas fram för tornets bevarande.

I område 5, Nybrobadens stugby, ska "nyttjas på ett sådant sätt att det inte förhindrar möjligheten att uppnå bevarandemålen". Föreningen delar den uppfattningen och menar att både allmänning och tomter skötts och gett besökare en positiv uppfattning av reservatet. Boende agerar även med information till besökarna vilket uppskattas.

På en punkt i förslaget finns en oklarhet vad gäller tomtgränser. Det konstateras att om "tomter, byggnader eller andra strukturer sträcker sig in över fastighetsgränserna till skötselområde 3 kan detta behöva åtgärdas". Föreningen samtycker i detta varför det under många år pågått diskussioner med berörda markägare,

2026-05-08

Länsstyrelsen, husägare och föreningen. Detta arbete kommer att fortgå via tidigare arbetsgrupp.

Tillfartsvägen mellan Gyllenborgsvägen fram till stugbyn (grusvägen) är av intresse för föreningen. För att framkomligheten ska vara acceptabel för stugjägare och fågelskådare har föreningen bekostat grusning och skrapning av denna, vilket bör åligga Länsstyrelsen. För vägen fram till fågelplattformen, i område 5, föreligger ett servitut.

Skyltningen bör förbättras/förtydligas vid infarten mot grusvägen och på handikapparkeringen för att reducera konflikter med besökare.

En vägförening handhar generella frågor vad gäller Gyllenborgsvägen där även Länsstyrelsen är medlem. Denna vägförening borde fått tillfälle att ge synpunkter på det nya förslaget.

Växtligheten inom skötselområde 5 består numera helt av lövträd, företrädesvis av 30–40 år gamla björkar. I området finns inte tall, vilket anges på sid 11.

Föreningen vill försäkra sig om att grillplats inte anläggs i reservatet på grund av brandrisk i området.

Länsstyrelsens bemötande: Kartan i beslutsförslaget visar vilket område som är undantaget från vistelseförbudet och inte hur stor yta kring föreningens brygga som kan ianspråkta för båtplatser och skötsel. Att ianspråkta mark- eller vattenområde inom strandskyddat område kan kräva dispens från strandskyddsbestämmelserna.

Vad gäller regleringen av Motala ström styrs den av en vattendom och sköts av Tekniska Verken. Naturreservatsbeslutet kan inte ställa ytterligare krav på en redan tillståndsgiven vattenverksamhet. Länsstyrelsen kommer att medverka i arbetet med den nationella planen för omprövning av vattenkraften och det är i den processen som frågan främst kommer att lyftas. Om det finns en önskan hos föreningen att anlägga skyddsvallar eller andra typer av anordningar för skydd mot översvämning bör föreningen ta fram en utredning för hur sådana anläggningar kan utformas och söka de tillstånd och dispenser som kan krävas med tanke på naturreservatet och Natura 2000-området.

2026-05-08

Fågeltornet som föreningen hänvisar till revs i fjol. Av säkerhetsskäl kan det inte få finnas anläggningar i naturreservaten som kan leda till att människor skadar sig vilket var fallet med fågeltornet. Länsstyrelsens reservatsförvaltning har behövt prioritera sina satsningar på friluftsanordningar hårt under de senaste åren på grund av kraftigt minskad budget. Skötselplanen öppnar upp för att anlägga nya friluftsanordningar för besökare vid Röudden i framtiden.

Vad gäller underhåll och drift av tillfartsvägen mellan Gyllenborgsvägen fram till stugbyn är Länsstyrelsens uppfattning att det är ett gemensamt ansvar för de som äger respektive nyttjar vägen att den hålls i funktionellt skick. Länsstyrelsens reservatsförvaltning så väl som Nybrobadens Fritidshusområde Ekonomiska förening bör gemensamt delta i driften av vägen. Vad gäller skyltningen är det inte tydligt vad som efterfrågas förutom den skyltning som redan finns idag. Självklart bör det finnas relevant och tydlig skyltning vilket kommer ses över av reservatsförvaltaren.

Vägföreningen har fått ta del av remisshandlingarna.

Beskrivningen av växtligheten inom skötselområde 5 har korrigerats efter förslag.

Grillplatser kan komma att anläggas i reservatet dock inte på sådana platser där det finns uppenbar brandrisk. Eventuella grillplatser ska dessutom anläggas på ett brandsäkert sätt.

Fritidsboende vid Nybrobaden framför genom Eva Jansson och Ulf Linnell liknande synpunkter som Nybrobadens Fritidshusområde Ekonomisk Förening. I yttrandet framförs även synpunkter på en punkt i förslaget där det anses finnas en oklarhet vad gäller fastighetsgränser. Det hänvisas till formuleringen att om "tomter, byggnader eller andra strukturer sträcker sig in över fastighetsgränserna till skötselområde 3 kan detta behöva åtgärdas". I yttrandet hänvisas till ett beslut som Länsstyrelsen fattat i ett tillsynsärende och man skriver vidare att eftersom man uppfattar att naturreservatets gränser är av betydelse är naturligtvis en önskvärd lösning att de gränsfrågor som finns vid såväl stugområdets norra som södra gräns regleras genom en överenskommelse med Länsstyrelsen.

Länsstyrelsens bemötande: Formuleringen som det hänvisas till i yttrandet finns med för att möjliggöra framtida återställande av

2026-05-08

ianspråktagen mark. Länsstyrelsen anser inte att det finns några tveksamheter om var gränsen för naturreservatet går på den aktuella platsen. Att åtgärda tomter, byggnader eller andra strukturer som sträcker sig in över fastighetsgränserna till skötselområde 3 är i första hand en fråga för berörd markägare och fritidsboende att hantera. Länsstyrelsens tidigare hantering avsåg endast påverkan på de allmänna intressena.

För övriga frågor hänvisas till bemötandet av yttrandet från Nybrobadens Fritidshusområde Ekonomisk Förening.

Nybro samfällighetsförening framför i sitt yttrande ett ifrågasättande av förbudet mot motorfordon i reservatet vilket de uppfattar omfattar även båtar. Ett förbud innebär att boende längs Svartån och inom Alguvi 1:7 inte kan ta sig med motorbåt till Roxen eftersom enda vägen är genom reservatet.

Föreningen reagerade även lite på dragningen av reservatets gräns vilken omfattar parkeringen då det inte verkar ändamålsenligt. Det är heller inte så det är skyltat idag. Föreningen passar även på att uppmana Länsstyrelsen att göra något åt vattenpesten vid Svartåns utlopp.

Länsstyrelsens bemötande: Båt klassas inte som ett fordon i juridisk mening varför föreskriften inte reglerar nyttjande av båt. Parkeringen har förvärvats av Naturvårdsverket och ingår nu i deras fastighet Sättuna 7:7. Därför är det logiskt att parkeringen införlivas i naturreservatet. Skötselåtgärder med tanke på vattenpest ingår redan i skötselplanen.

Mats van Rheinberg uppger i sitt yttrande att han i stort tycker att planen ser genomtänkt och bra ut men vill komplettera med följande synpunkter.

Mats har mark, Sättuna 12:1, och har vistats mycket runt det gamla fågeltornet från 60-talet och fram till idag. Han har sett en stor förändring av miljön, från att ha varit ett ganska vildvuxet område till dagens, i hans tycke, alltför sterila miljö. Ända fram till 80-talet fanns till exempel en värdefull vattenspegel innanför vassarna, som kryllade av sjöfåglar. Likaså fanns de vattenfyllda gamla bombkratrarna, även dessa en perfekt miljö för änder och vadare med flera.

2026-05-08

Den gamle förvaltaren Dan "Danne" Nilsson var väldigt noga med att gå varsamt fram för att inte förstöra den unika miljön. Maskiner var endast tänkbara i absoluta undantagsfall. Att som idag tillåta generell betesputsning inom reservatet upplevs helt galet och något som definitivt inte hade tillåtits på Dannes tid. Naturreservatet börjar alltmer likna ett vanligt åkerlandskap och den mycket speciella miljön som tidigare rådde känns tyvärr idag avlägsen. Tuvorna var ett naturligt inslag och perfekta gömställen för både fåglar och andra djur. De senaste årens hårda betestryck har ytterligare bidragit till områdets förvandling. Djuren har dessutom gått kvar alltför länge efter betessäsongen, med resultatet att markerna trampas sönder. Sammanfattningsvis önskar jag en försiktig skötsel som gynnar området utan att förstöra dess unika karaktär.

Länsstyrelsens bemötande: Den nya skötselplanen kommer att underlätta förvaltningen av naturreservatet och ge tydligare riktlinjer och stöd för planering av åtgärder och justering av betestryck med mera. Det är värdefullt för Länsstyrelsen att berörda markägare och andra aktörer delar med sig av sina erfarenheter och kunskaper om området. Länsstyrelsen instämmer i att områdets arter skulle gynnas av mer heterogena livsmiljöer på fuktängarna och kommer att sträva efter att skötseln anpassas för att uppnå det.

2026-05-08

Bilaga 6. Du kan överklaga beslutet

Om du inte är nöjd med länsstyrelsens beslut, kan du skriftligen överklaga beslutet hos regeringen.

Hur överklagar jag beslutet?

Länsstyrelsen måste pröva att överklagandet har kommit in i rätt tid, innan det skickas vidare tillsammans med handlingarna i ärendet. Därför ska du lämna eller skicka din skriftliga överklagan till Länsstyrelsen Östergötland antingen via e-post; ostergotland@lansstyrelsen.se, eller med post; Östgötagatan 3, 581 86 Linköping.

Tiden för överklagande

Ditt överklagande måste ha kommit in till länsstyrelsen **inom tre veckor från den dag du fick del av beslutet**. Om det kommer in senare kan överklagandet inte prövas. I ditt överklagande kan du be att få ytterligare tid till att utveckla dina synpunkter och skälen till att du överklagar. Sedan är det regeringen som beslutar om tiden kan förlängas.

Parter som företräder det allmänna ska ha kommit in med sitt överklagande **inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades**.

Ditt överklagande ska innehålla

- Vilket beslut som överklagas, beslutets datum och diarienummer,
- hur du vill att beslutet ska ändras, samt
- varför du anser att länsstyrelsens beslut är felaktigt.

Om du har handlingar som du anser stödjer din överklagan så bör du bifoga kopior på dessa. Kontakta länsstyrelsen i förväg om du behöver bifoga filer som är större än 15 MB via e-post.

Ombud

Om du anlitar ett ombud som sköter överklagandet åt dig ska ombudet underteckna skrivelsen, bifoga en fullmakt i original från dig samt uppges sitt eget namn, adress och telefonnummer.

2026-05-08

Behöver du veta mer?

Har du ytterligare frågor kan du kontakta länsstyrelsen via e-post, ostergotland@lansstyrelsen.se, eller via växeltelefonnummer 010-223 50 00. Ange diarienumret för detta ärende. Numret finns uppe till höger på första sidan.

Skötselplan för Svartåmynningens naturreservat

FASTSTÄLLES 2026-05-08

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Meddelande	Skötselplanen gäller utan tidsbegränsning. En översyn bör göras senast inom 10 år för att bedöma behovet av revidering. Skötselplanen har upprättats av Länsstyrelsen 2024–2026. Planförfattare har varit Therese Åström, Linnea Holmstrand och Lars Gezelius
Referens	Länsstyrelsen Östergötland, Naturskyddsenheten, Skötselplan för naturreservatet Svartåmynnningen
Kontaktperson	Linnea Holmstrand, Länsstyrelsen Östergötland
Webbplats	www.lansstyrelsen.se/ostergotland
Fotografier	Linnea Holmstrand, Martin Larsson, Lars Gezelius, Thomas Johansson, Ellen Hultman, Henry Stahre, Gabriella Gelland och Calluna AB. Omslaget visar nötkreatur som betar på strandängarna i Härnaviken.
Kartmaterial	© Lantmäteriet © Länsstyrelsen Östergötland 2026

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	3
ALLMÄN BESKRIVNING.....	4
Administrativa data om naturreservatet	4
Syfte, föreskrifter och skäl för beslut	6
Beskrivning av reservatet.....	6
Översiktlig beskrivning.....	6
Historisk och nuvarande vatten- och markanvändning	8
Ekologisk status och miljökvalitetsnorm.....	11
Områdets bevarandevärden	11
Natura 2000	23
Källuppgifter	24
PLANDEL	25
Syfte med naturreservatet.....	25
Disposition och skötsel av mark och vattenmiljöer.....	25
Skötselområden	27
Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder	38
Jakt	38
Utmärkning av reservatets gräns	39
Tillsyn.....	39
Dokumentation och uppföljning	39
Inventeringar	39
Uppföljning	40
Finansiering av naturvårdsförvaltningen	40
Bilaga 1.....	41
Bilaga 2.	42

ALLMÄN BESKRIVNING

Administrativa data om naturreservatet

Reservatets namn	Svartåmynningsens naturreservat	
NVR-id	2001456	
Beslutsdatum	1975-04-25, 1996-03-19, 2008-03-25, 2013-09-02, 2021-04-30, 2026-05-08	
Län	Östergötland	
Kommun	Linköping	
Areal	Total areal:	350,9 hektar
	Land:	197,5 hektar
	Vatten:	153,4 hektar
	Produktiv skog:	2,8 hektar
Natura 2000-naturtyper	3150 Naturligt näringsrika sjöar	179,5 hektar
	6410 Fuktängar	159,7 hektar
	9080 Lövsumpskog	0,3 hektar
	91E0 Svämlövskog	0,25 hektar
Natura 2000-arter (exklusive fåglar)	1130 - Asp, <i>Leuciscus aspius</i>	
	1355 - Utter, <i>Lutra lutra</i>	
<u>Prioriterade bevarandevärden</u>		
Naturtyper:	Livsmiljöer för skyddsvärd fågelfauna med strandängar, små vattensamlingar samt öppna och grunda vattenområden.	
Arter/grupper:	Fåglar, kärlväxter, vattenväxter, fiskar och insekter.	
Strukturer/funktioner:	Viktig häcknings- och rastplats för änder, vadare och ett stort antal fåglar knutna till våtmarker, hävdade fukt- och strandängar. Naturligt näringsrika sjöekosystem med klart vatten, kransalgsbottnar och förekomst av fisk vilket gynnar många simfåglar. Fluktuerande vattenregim med översvämning på strandängar.	
Kulturmiljöer:	Lång kontinuitet av hävdade strandängar och en stenlagd brukningsväg (L2020:2107) med ålderdomlig karaktär.	
Friluftsliv:	Ett stadsnära och tillgängligt besöksmål där man får uppleva en av Sveriges viktigaste rastplatser för flyttfåglar. Här finns parkering, fågeltorn, dass och bänkbord.	
Övrigt	Reservatet ingår i Svartåmynningsens Natura 2000-område (SE02300125) som SCI-område enligt EU:s art- och habitatdirektiv och SPA-område enligt fågeldirektivet. Reservatet ingår delvis i Västra Roxens Natura 2000-område (SE0230388) som SPA-område enligt fågeldirektivet. Reservatet ingår i RAMSAR-området Västra Roxen ("Ramsar Site" 1133, Wetlands International Site 3SE051). Området	

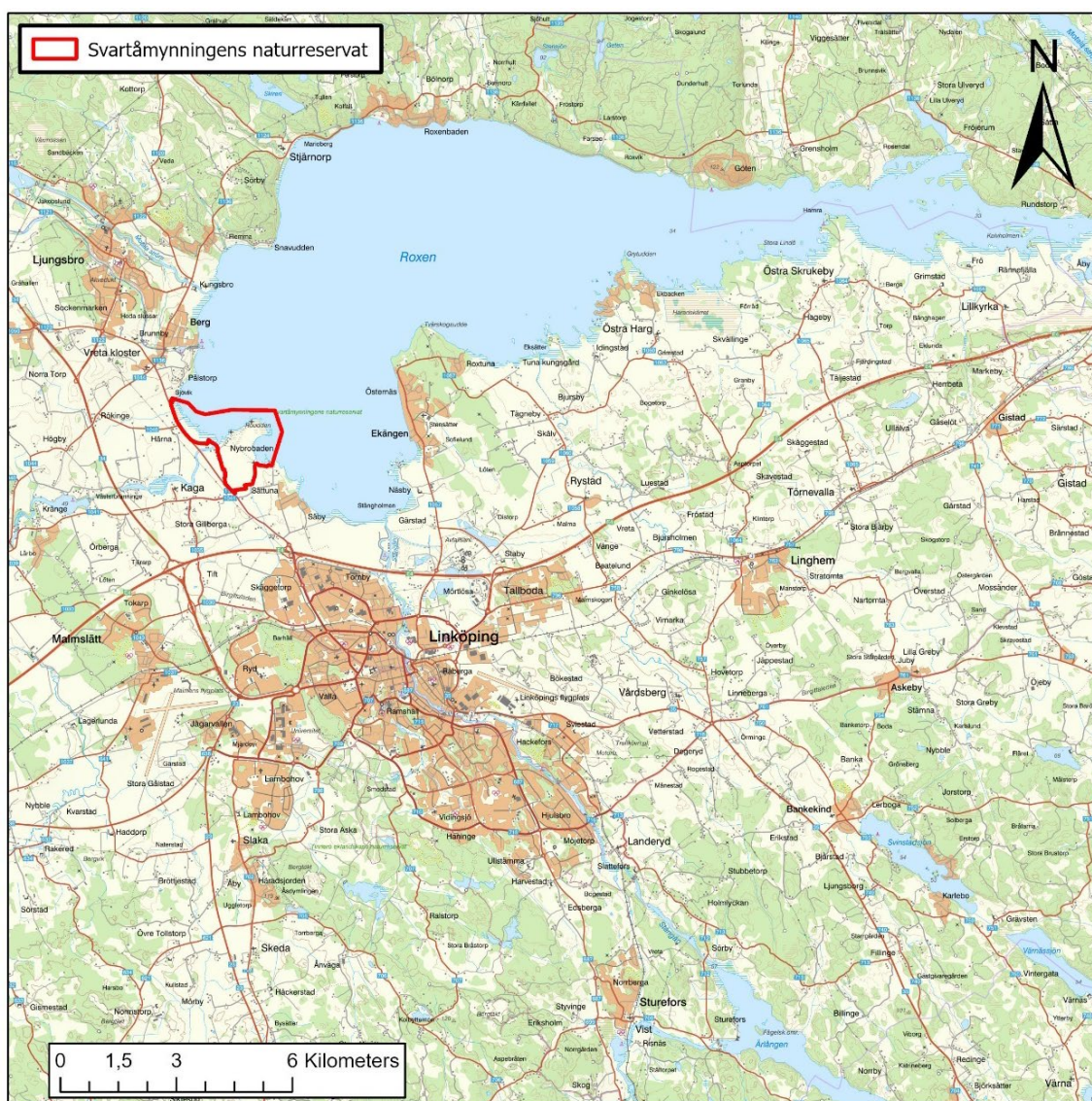
	ingår i riksintresset Västra Roxen inklusive Svartåmynnningen och Kungsbro, objektsnummer NRO 050 050.
Fastigheter	Naturreservatet ägs av Naturvårdsverket och privata markägare.
Förvaltare	Länsstyrelsen Östergötland
Lägesbeskrivning	Reservatet ligger vid sjön Roxens västra strand, ca 3 km NNV om Linköping stad, mellan Pålstorp och Sättuna gård.
Vägbeskrivning	Från Bergsvägen (väg 1136) söderifrån till entrén vid Sättuna tag höger vid avfarten mot Ledberg och Kaga kyrka och fortsatt österut mot Sättuna. Till entrén vid Nybro, tag höger mot Svartåmynnningens naturreservat cirka 500 meter norr om avfarten mot Ledberg och Kaga kyrka. Reservatet är tillgängligt via parkeringsplatser och gångvägar till observationsplatser vid Sättuna i söder och vid Svartåns mynning, vid Nybro. Båda platserna är skyltade från vägen Linköping – Berg. Med cykel tar man sig via en upplyst cykelväg längs Bergsvägen, ca 20–30 minuter från innerstaden. Idag finns busshållplats längs vägen mellan Linköping och Berg.

Syfte, föreskrifter och skäl för beslut

Syfte, föreskrifter och skäl för beslut ingår i beslutet om Svartåmynnings naturreservat. Syftet finns även nedan i skötselplanens Plandel.

Beskrivning av reservatet

Översiktlig beskrivning

Figur 1. Svartåmynnings naturreservat ligger ungefär tre-fyra kilometer nordväst om Linköpings tätort.

Svartåmynnings naturreservat ligger några kilometer nordväst om Linköpings tätort, mellan Sättuna och Pålstorp. Reservatet ligger vid Roxens sydvästra strand och utgör en av Linköpings största och en av Sveriges fågelrikaste sötvattenstrandängar. Reservatet utgörs i huvudsak av de stora strandängarna och Roxens omgivande vattenmiljöer med inslag av öppen kultiverad

gräsmark, små ytor med sumpskog, träddungar och fläckar med vass. Reservatet inkluderar även ett litet fritidshusområde vid Nybrobaden.

Strandängarna som breder ut sig norr och söder om Svartåns mynning ut i Roxen är framför allt en mycket viktig rast- och häckningslokal för fåglar knutna till hävdade fukt- och strandängar.

I reservatet växer en varierad och rik kärlväxtflora med både typiska och ovanligare strandängsarter samt inslag av slätter- och hävdgynnad flora. På strandängarna som domineras av lågt liggande mader och fuktängar växer inslag av mer ovanliga arter som bland annat strandbräsma (VU) och kasgräs (NT). Delar av strandängarna närmast landsvägen har varit uppodlade och floran är bitvis trivialiserad.

Reservatets stora hävdade strandängsmiljöer och vattenmiljöer är framför allt mycket viktiga häcknings- och rastplatser för ett stort antal fågelarter knutna till hävdade fukt- och strandängar. Reservatet hyser en av landets nordligaste häckande population av den starkt hotade fågeln rödspov (EN). Reservatet är en betydande rastplats för många arter gäss, änder och vadare, vilka ofta förekommer i mycket stort antal. Området bedöms vara en särskilt viktig rastlokal för den akut hotade fjällgäsen (CR).

Reservatets strand och vattenmiljöer hyser en rik vattenlevande kärlväxt- och makrofytflora, med arter som de rödlistade och mycket sällsynta kransalgerna barklös sträfs (NT) och spädslinke (NT). Roxen och anslutande Motala ströms vattensystem hyser även en rik fiskfauna med bland annat fynd av den nära hotade karpfisk (NT).

Reservatet är sedan länge en känd fågelskådarlokal och är idag ett lika populärt friluftsmål. Reservatet är stadsnära och har två huvudentréer med informationsskyltar, fågeltorn, parkeringar och dass, vilka samtliga är tillgänglighetsanpassade.

Naturreservatet berörs av markavvattningsföretagen *Linköpings stads dagvattenavledningsföretag* år 1961 i *Linköpings stad, Kaga och Kärna socknar, Östergötlands län* samt *Upptagande af afloppsdikey genom egor tillhörande Härna hemman i Wreta Klosters socken, Gullbergs härad och Östergötlands län, 1902 (Lantmäteriets aktbeteckning 05-VRE-152)*.

Reservatet ingår i RAMSAR-området Västra Roxen ("Ramsar Site" 1133, Wetlands International Site 3SE051) och i riksintresset Västra Roxen inklusive Svartåmynningen & Kungsbro, objektsnummer NRO050050. Reservatet ingår även delvis i riksintresset för friluftsliv Göta kanals vattensystem (FE04), riksintresset för yrkesfiske Roxen (RI YF 83) samt riksintresse för Totalförsvaret påverkansområde Malmens flottflygplats. Reservatet är ett Natura 2000-område med namnet Svartåmynningen med sitekod SE0230125. Delar av reservatet ingår i Natura 2000-området Västra Roxen som har siteskod SE0230388. Svartån och Roxen är utpekade som nationellt värdefulla sötvattensmiljöer inom miljömålsarbetet.

Figur 2. Topografisk webbkarta över Svartåmynnings naturreservat. Textrutor med namn på platser inom och delvis utanför reservatets gränser har lagts ovanpå den topografiska webbkartan för att göra kartan mer lättläst.

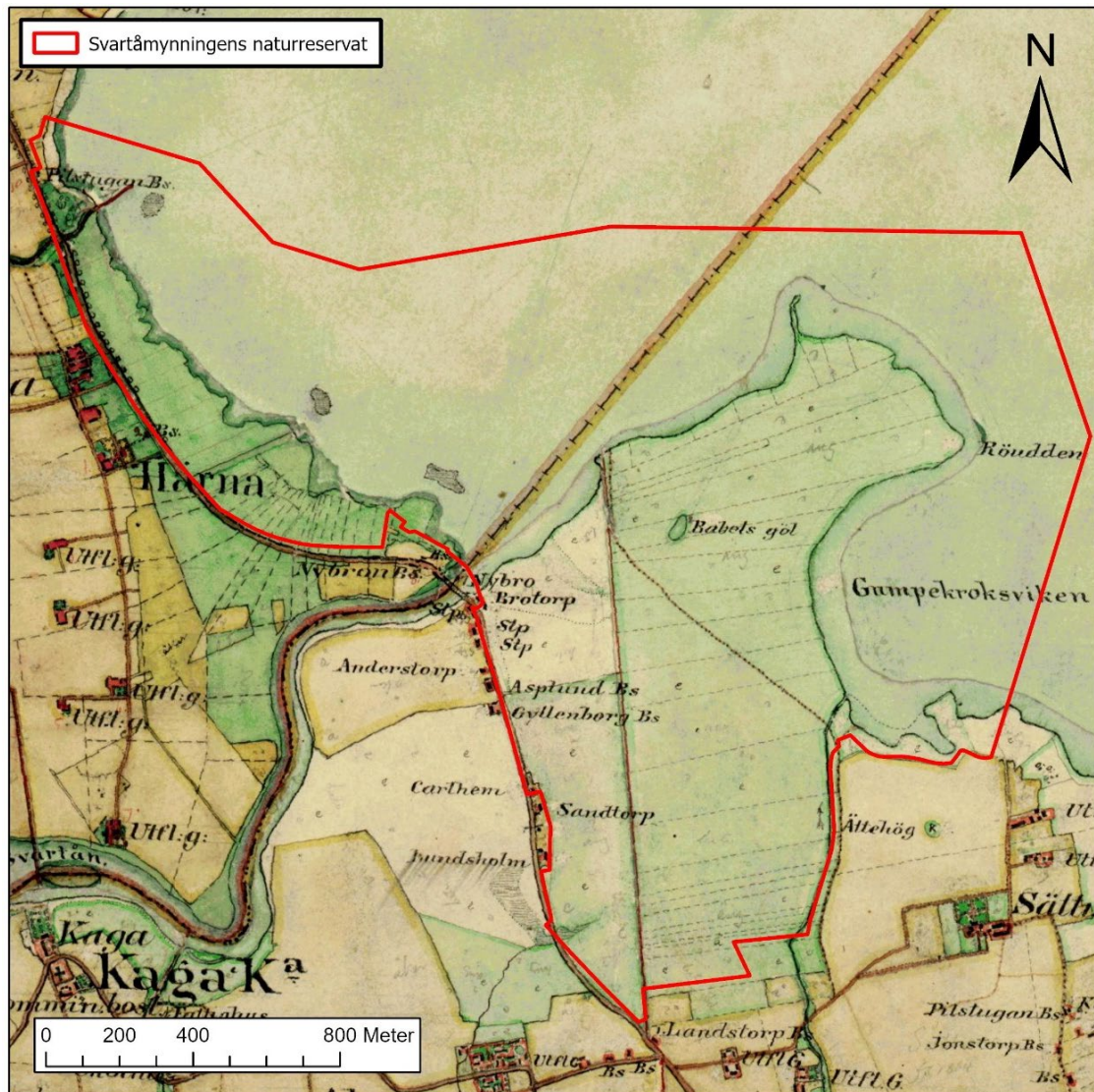
Historisk och nuvarande vatten- och markanvändning

Östergötlands slättbygder och trakterna kring Motala Ström är en av Sveriges äldsta av människor brukade bygder, med arkeologiska lämningar som vittnar om odling och en social organisation redan under stenåldern. I närområdet kring Svartåmynnings naturreservat finns flera fornlämningar från bronsåldern, och man bör räkna med att mader och strandängar var rökta och intensivt nyttjade för betesdrift redan när nuvarande sjön Roxen var en vik av Littorinahavet (vid slutet av bronsålder hade landhöjningen nått det stadium då Roxen avsnördes från havet). Strandängarna inom reservatet kan således ha hävdats som ängs- eller betesmark under 2 500–3 000 år. Från kartor och skifteshandlingar framgår att området var av våtmarkskaraktär och nyttjades för slåtter och bete under 1600- och 1700-talen.

På den häradsekonomiska kartan från åren 1868–77 brukades marken med hävd i form av slåtter och bete, se figur 3. I norra delen av reservatet, som kallas för Härnaviken, nyttjades strandängarna troligen som betesmark och strandängarna söder om Svartåns mynning

brukades med slåtter. Delar av marken närmast Anderstorp utgörs av utmark vilken sannolikt har nyttjades som betesmark.

Roxen är även en av de ytterst få slättsjöar som inte har avsänkts i samband med dränerings- och torrlägningsföretag under 1800- och 1900-talen, vilket möjliggjort dessa naturliga variationer under lång tid. Det förekommer dock flera diken, kanaler och äldre åfåror inom reservatet vilka i olika grad påverkar strandängarnas vattenhållande kapacitet.

Figur 3. Häradsekonomiska kartan från åren 1868–77. Gröna områden är slåttermarker, gula är åkrar och vita är utmark (betesmark). Ringar symboliserar lövträd och stjärnor symboliserar barrträd. Streckade ytor är våtmark.

Under 1900-talet förändrades djurhållningen och många jordbrukare slutade med betesdrift. De kvarvarande djurhållarna satsade i stället på mer intensiva driftsformer som konstgödslade åkerbeten. Detta fick till följd att intresset av betesdrift på strandängarna minskade från åren omkring 1950, och vid Svartåmyningen liksom på många andra håll i landet växte ängarna igen och fågellivet utarmades. Högstarrssamhällen med vasstarr och inslag av jättegörö utvecklades, och bladvassbältena vandrade in från strandkanten, se figur 4. Den ekonomiska kartan från 1940-talet visar att området fortsatt brukas med slåtter eller bete. På den ekonomiska kartan

större delen av 1990-talet genomfördes ett framgångsrikt restaureringsarbete. Vid restaureringen behandlades stora arealer med rotorkultivator och kompletterades med bandvagnskörning över strandområden med utbredda bladvassruggar. Sedan början av 1990-talet har man kunnat vidmakthålla ett högt betestryck på strandängarna, vilket gav positiva effekter på fågelfaunan enligt inventeringar utförda år 1996 och 2006. Hela landområdet omfattades av den rikstäckande ängs- och betesmarksinventeringen 2002–2004, och vid fältbesök i oktober 2002 bedömdes huvuddelen av området vara välhävdat och med få förändringar i markanvändningen i relation till äldre ekonomiska kartor.

Markanvändningen har i stort varit oförändrade de senaste 20 åren, med ett relativt högt betestryck på strandängarna. De tidigare vassbältena är i princip helt borta och den enda sammanhängande blandvassområdet är en cirka 230 meter lång bård som sträcker sig längs Svartåns östra strand. Idag är strandängarna öppna, välhävda och betas av nötkreatur. Stora delar av strandängarna sköts med maskinell slåtter, med efterbete. Andelen mark som sköts med maskinell slåtter ökade markant efter år 2018 och efterbetet är bitvis mycket hård.

Området söder om Svartåns mynning har fungerat som militärt övningsområde under delar av 1900-talet. På en av de ytor med högre mark kring Röudden i norr stod tidigare en gammal bunker, uppförd under flygvapnets användning av området för skjutövningar och togs bort år 2025.

Ett stycke svensk ornitologihistoria är förknippad med Svartåmynningen. Linköpings fågelklubb, som startade sin verksamhet 1950, disponerade 1953–58 en byggnad belägen på Stenholmen och tillhörande flygvapnet. Byggnaden förstördes i samband med en eldsvåda vid militära skjutövningar 1958, varefter ett fågeltorn uppbyggdes på samma plats 1961. Fågeltornet har inte underhållits sedan tillträdet begränsades år 2008 och revs därför år 2025.

Ekologisk status och miljö kvalitetsnorm

Den del av Svartån som skyddas i naturreservatet ingår i vattenförekomsten Svartån som sträcker sig från kraftverksdammen vid Svartåfors till inloppet i Roxen. I dagsläget klassas vattenförekomstens ekologiska status som måttlig. Detta beror bland annat på övergödning, förändringar i morfologi och kontinuitet samt flödesförändringar.

Även en del av sjön Roxen skyddas i naturreservatet och ingår i vattenförekomsten med samma namn. I dagsläget klassas vattenförekomstens ekologiska status som otillfredsställande. Detta beror bland annat på övergödning, förändringar i morfologi och kontinuitet samt miljögifter.

Områdets bevarandevärden

Biologiska bevarandevärden

Svartåmynningens biologiska bevarandevärden är främst knutna till dess unika strandängsmiljöer, vattenmiljöer och tillhörande fågelliv. Svartåmynningens naturreservat ingår i RAMSAR-området Västra Roxen vars våtmarker är av internationell betydelse. Området är även viktigt för länets gröna infrastruktur av strandängar. Värdena i reservatet är direkt beroende av en intakt översvämningsdynamik i kombination med hävd. Reservatet är en av de viktigaste och mest välfrekventerade inlandsbelägna rastplatserna för rastande vadare, andfåglar och rovfåglar av flera arter. Här finns en artrik häckfågelfauna, med flera våtmarksberoende arter som minskat i numerär både i Sverige och stora delar av övriga Europa. Reservatet hyser länets enda häckande population av rödspov (EN) och är en av de viktigaste rastplatserna för fjällgåsen (CR) i Sverige.

Här finns artrika växtsamhällen med en över lag representativ artsammansättning för sötvattnsstrandängar, inklusive mer ovanliga arter som bland annat kasgräs (NT) och strandbräsmå (VU). Reservatets strand och vattenmiljöer hyser en rik vattenlevande kärlväxt- och makrofytflora med flertalet rödlistade- och typiska arter för Natura 2000-naturtypen *Naturligt näringsrika sjöar*. Här finns bland annat unika förekomster av kransalgerna barklös sträfs (NT) och spädslinke (NT). Reservatets vattenmiljöer utgör även en viktig vandringsled för den hotade karpfisken asp (NT), från sjön Roxen till uppströms belägna lekplatser i Svartån.

Vegetation och markflora

Strandängarnas gräsmarker utgör den dominerade naturtypen i reservatet, vilka sträcker sig från Härnaviken i norr, över Svartåns mynning vid Nybrobaden, över Stenholmen, Roudden och Babels göl i norr, Sättuna kärr centralt, Anderstorp i väst, Landholmen i sydväst och Guppan längst i öst. Området i sydöst kallas generellt för Sättunaviken, då det ligger i närheten av Sättuna gård.

Större delen av strandängarna ligger högst några få meter över Roxens medelvattennivå, på 33,6 meter över havet, där enbart mindre arealer når över 35 meter. Den låga marknivån gör att stora delar årligen svämmas över. Årstidsmässiga variationer i vattenståndet, översvämningar, pålagring av nya svämsediment i kombination med en lång tids ängsbruk och bete har skapat och bibehållit områdets höga naturvärden. Hela reservatet hävdas idag av nötkreatur, där stora delar av strandängarna och de öppna gräsmarkerna sköts med maskinell slåtter med efterbete. Detta har dock inneburit att stora delar av strandängarna på senare år blivit mer homogena med mindre variation i mark- och vegetationsskiktet.

Strandängarna utgörs främst av långsträckta fuktängar dominerade av högstarrmader och tuvtåtelängar, vilka hyser för naturtypen typiska växtsamhällen. Variation i markskikt, vegetationshöjd och förekomst av blommande örter skapar skyddande miljöer rika på insekter, vilket är avgörande för artrikedomen på strandängarna. Förutom strandängar finns inslag av öppna och kultiverade gräsmarker, mindre ytor av naturbetesmark och trädgångar.

Strandängarna är öppna med ett fåtal solitära träd och mindre buskage. I reservatets norra del växer en liten, ca 80-årig alsumpskog och längs den södra stranden vid Svartåns utlopp växer en yngre strandnära lövskog med inslag av äldre pilträd och ett mindre vassbälte. Längs den södra gränsen av reservatet växer en mindre björkdunge och längs vägen till Nybro växer en aldunge. I sydväst, precis vid infarten till Landholmen och vid Nybrobaden växer grupper med gamla och grova pilträd. På en udde längst i öst, vid Guppan växer en smal bård med klippal. Området runt Nybrobandens stugby är reservatets mest trädklädda del och här växer främst björk och äldre pilträd samman med trädgårdarnas fruktträd, buskar och trädgårdsväxter.

Strandängarnas gräsmarker är låga och flacka men har inslag av halvmeter höga moränöar eller så kallade grusrevlar samt grundare svackor. De högre delarna av marken svämmas mycket sällan över medan de lägre svackorna är i princip konstant fuktiga.

På de mer välbäddade delarna av strandängarna och i övergångszonen mellan de blöta svackorna och torrare grusrevlarna växer den botaniskt mest intressanta floran. Ständiga markstörningar i form av hävd, isarnas skrapande och översvämningar håller undan hög vegetation och skapar goda förutsättningar för konkurrenssvaga växter. Här finns stora förekomster av de hotade arterna strandviol (VU), strandbräsmå (VU) och rödlänke (NT), och området hyser troligen några av landets starkaste populationer av dessa arter. På några ställen längs Svartån, insprängt i strandzonen växer även kasgräs (NT), ställvis som ett dominerande inslag. Kasgräs har sina enda förekomster i landet i Motala Ströms vattensystem, och är på sina håll ganska vanlig uteder Roxens stränder. Arten strandbräsmå har även den ett av sina starkaste fästen i Motala Ströms vattensystem.

De högre och torrare delarna präglas av tuvtåtelsamhällen med tuvtåtel, kamäxing, brunven, ängskavle, krypven, spridda tuvor av veketåg samt fläckar med örter som ängsviol och ängsskallra. Här växer även rikligt med kvävegynnade örter med olika pilörter, gåsört, brunskära, brännässla, åkertistel, krusskräppa och åkerviol.

Figur 5. Rödlänke är en av de arter som växer på strandängarnas leriga och blöta mark. På fotot till höger ser man tydligt hur rödlänken växer på fläckar med bar jord.

Fuktigare marker som mera regelbundet står under vatten dominerats av högstarrssamhällen med främst plattstarr och inslag av brunstarr, bunkestarr och vasstarr. Strandängarna har en förhållandevis artrik örtflora med stor förekomst av sjöranunkel, svalting och svärdsilja. Här växer även inslag av ängsruta, fackelblomster, blomvass, högvuxna arter som vattenmärke och vattenstäkra, olika arter av dunört och enstaka vattenskräppa.

Vegetationen närmare Svartån, längs sjöstranden domineras av jättegröe med partier av bredkaveldun och sjösäv.

Markskiktet har störst variation i området nordöst om den gamla stenlagda brukningsvägen, som löper från Sättunaviken i sydöst, upp mot Nybrobadens stugområde i nordväst. Det är i denna del som man hittar störst förekomst av arterna strandviol, strandbräsma och rödlänke. Marken sköts främst med bete. Här löper flera diken och rester från äldre åfåror. Den största åfåran sträcker sig strax söder om Nybrobadens stugby ut mot Röuddens spets och domineras av högvuxen starrvegetation. Kring Babels Göl finns en permanent vattensamling bevuxen med bladvass och klibbal.

Söder ut, mot Sättunaviken övergår lågt liggande mader till högre högstarräng. Området längst i öst, kring Guppan är stenbunden och skiljer sig åt från resten av skötselområdet, där arter som jordtistel (NT), ängsskära (NT), rödkämpar och ängsvädd tidigare rapporterats.

Området sydväst om den gamla stenlagda brukningsvägen sköts i huvudsak med maskinell slåtter och efterbete. Här är marken mer likartad med ett visst inslag av tuviga partier. Markerna här domineras av låga mader med partier med tuvtåteläng som främst sträcker sig från området kring Anderstorp i nordväst, längs reservatsgränsen i söder mot Guppan i öst.

På magrare och högre mark kring Nybrobaden växer inslag av hävdgynnad flora med arter som svinrot (NT), bockrot, gullviva (F) och blåsuga. Delar av strandängarna närmast landsvägen har

en bitvis trivialiserad flora, men där hävdgynnade arter av framför allt småvuxna starrarter börjat vandra in.

Utseendet och artsammansättningen på strandängarna har genomgått stora förändringar genom åren. De omfattande restaureringsinsatserna under 1990-talet förvandlade de igenväxta vassbältena till de idag öppna och välhävdade strandängarna. Strandängarna saknar idag denna bård av vass och maden övergår direkt till öppen strand med bar jord i det låga vattenståndet. Det enda kvarvarande vassbältet sträcker sig längs den södra stranden närmast Svartåns utlopp. Numera finns det även ganska omfattande områden med mer eller mindre vegetationsfria stränder, ler- och dybankar som blottläggs då Roxens vattennivå är låg. I sydöstra delen av Härnaviken har den tidigare flikiga strandlinjen rätats ut de senaste åren där uddar och näs med vegetation är nästan helt borta.

Inom reservatet växer den invasiva arten jättebalsamin. Inom reservatet växer även flera arter som inte ingår i EU:s förteckning på invasiva och främmande arter, men som i olika grad potentiell kan komma att påverka den inhemska floran. I alskogen i norr växer täta mattor av arten blekbalsamin, som är en främmande men ganska vanlig art på frisk halvskuggig mark.

Fågelfauna

Svartåmynningens naturreservat är en mycket viktig rast- och häckningslokal för ett stort antal fåglar knutna till hävdade fukt- och strandängar samt sjöar. Strandängarna och de grunda vattenområden i reservatet är av internationell betydelse och helt avgörande för fågellivet i Roxens västra strand. Reservatet har sedan länge varit en attraktiv fågelskådningslokal. Under vår- och höstflytt rastar tiotusentals vadare och andfåglar i reservatet och stort antal fåglar häckar regelbundet i området under somrarna. Inom reservatet har minst 279 fågelarter (Artportalen) observerats.

Här häckar bland annat den starkt hotade rödspoven, vilken är en av de mest exklusiva häckande vadarfåglarna inom reservatet. Arten omfattas av Åtgärdsprogrammet för hotade arter och Svartåmynningen är länets enda häckningslokal. Efter att ha återkommit som häckfågel 1993 har antalet häckande par varierat under åren. I slutet av 2000-talet häckade runt tre par som ökade till runt nio par i slutet av 2010-talet. Under tiden fram till idag har antal par varierat, med omkring sex revirhävdande par år 2022 och sannolikt sju revirhävdande par år 2023. På de stora öppna strandängarna häckar typiska arter som rödbena, tofsvipa (VU), strandskata (NT), enkelbeckasin, mindre strandpipare, gulärta, ängsbiplärka och sånglärka. I strandängsmiljön häckar också flera simänder såsom skedand (NT), årtä (EN), snatterand, samt kornknarr (NT), vattenrall och småfläckig sumphöna (VU). I strandzonen häckar bland annat skäggdopping. Arter som brun kärrhök (N2k), svarthakedopping (N2k) och rördrom (NT) häckade tidigare i reservatets stora vasspartier, men då vassarna idag är borta eller mycket små har dessa arter försvunnit som häckfåglar, och ses enbart som tillfälliga besökare.

Ägretthäger är en art som ökat snabbt i södra Sverige under senare år och som numera rastar och födosöker frekvent i reservatet.

På senare tid har tyvärr antalet häckande par av de typiska strandängsfåglarna minskat markant, både nationellt och i länet. Orsakerna till nedgången i Svartåmynningen är sannolikt kopplade till ett ökat predationstryck, en obalanserad vatten- och hävdregim samt en generell minskning av flera av arterna i södra Sverige.

Figur 6. Rödspov är en av reservatets mest exklusiva häckande arter och häckar enbart på stora och öppna strandängar. Här ser man den karaktäristiska rödororangea färgen på hals och huvud som vuxna fåglarna får under häckningsperioden.

Svartåmynningen är även en av de mest förnämsta rastlokalerna för simfåglar och vadare i Götalands inland. Vadare som ses rastande på stränderna årligen är bland annat grönben (N2k), svartsnäppa (NT), brushane (VU), kärrsnäppa, småsnäppa, mosnäppa, spovsnäppa, myrsnäppa, kustsnäppa, storspov (EN), småspov, kustpipare och ljungpipare. Under flyttningstid märks också mycket stora flockar med rastande gäss, framför allt grågås, kanadagås, sädgås, bläsgås, fjällgås (CR) och vitkindad gås (N2k). En stor del av den svenska populationen av den kritiskt hotade fjällgåsen rastar regelbundet i reservatet. Här rastar även andra simfåglar i stora antal som exempelvis skäggdopping, vigg, knipa, brunand (EN), bläsand (VU), storskrake, salskrake och storskarv.

Vintertid rastar även ett stort antal havsörnar (NT) med uppåt 40 individer samt enstaka jordugglor, fjällvråkar (NT), blå kärrhökar (NT) och varfåglar. Jorduggla har vid enstaka tillfällen även häckat i området. De stora strandängarna lockar även till sig tillfälliga rariteter genom åren, av vilka kan nämnas bronsibis, skedstork, rödhalsad gås, rosenmås, svartvingad vadarsvala, kamtjatkapipare, prärielöpare, svartbent strandpipare, silkeshäger, aftonfalk och enstaka häckningar av dammsnäppa.

Tabell 1. Rödlistade fåglar och naturvårdsarter inom Svartåmynningens naturreservat enligt den svenska rödlistan (Artdatabanken 2020). Tabellen inkluderar ett urval av för reservatet typiska häckande samt rastande och födosökande fåglar inom reservatet. *Ej årligt förekommande. NT = nära hotad, VU = sårbar, EN = starkt hotad, CR = akut hotad, Å = art som omfattas av åtgärdsprogram, T = typiska arter och N2k = Natura 2000-arter.

ART	VETENSKPLIGT NAMN	KATEGORI	LIVSMILJÖ
HÄCKANDE FÅGLAR			
Brun kärrhök*	<i>Circus aeruginosus</i>	N2k	Vass, högrörter
Buskskvätta	<i>Saxicola rubetra</i>	NT	Strandäng
Enkelbeckasin	<i>Gallinago gallinago</i>	T	Hävdad strandäng
Fiskmås	<i>Larus canus</i>	NT	Hävdad strandäng

Fisktärna	<i>Sterna hirundo</i>	N2k	Hävdad strandäng
Gråtrut*	<i>Larus argentatus</i>	VU	Hävdad strandäng
Rapphöna	<i>Perdix perdix</i>	NT	Strandäng, åker
Rödspov	<i>Limosa limosa limosa</i>	EN, Å	Hävdad strandäng
Skedand	<i>Spatula clypeata</i>	NT	Vattenmiljö, strandmiljö
Skrattmå* ^s	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	NT	Hävdad strandäng
Småfläckig sumphöna	<i>Porzana porzana</i>	VU	Våt strandäng
Strandskata	<i>Haematopus ostralegus</i>	NT	Hävdad strandäng
Tofsvipa	<i>Vanellus vanellus</i>	VU	Hävdad strandäng
Törnskata	<i>Lanius collurio</i>	N2k	Buskmark
Sävsparv	<i>Emberiza schoeniclus</i>	NT	Vass, vide
Årta	<i>Spatula querquedula</i>	EN	Vattenmiljö, strandmiljö
RASTANDE OCH FÖDOSÖKANDE FÅGLAR			
Blå kärrhök	<i>Circus cyaneus</i>	NT	Strandäng
Bläsand	<i>Mareca penelope</i>	VU	Vattenmiljö
Bläsgås	<i>Anser albifrons</i>	T	Våtmarksområde
Brunand	<i>Aythya ferina</i>	EN	Vattenmiljö
Brushane	<i>Calidris pugnax</i>	VU	Hävdad strandäng, strandmiljö
Fiskgjuse	<i>Pandion haliaetus</i>	N2k	Vattenmiljö
Fjällgås	<i>Anser erythropus</i>	CR, Å	Våtmarksområde
Havsörn	<i>Haliaeetus albicilla</i>	NT	Våtmarksområde
Jorduggla	<i>Asio flammeus</i>	N2k	Strandäng
Kricka	<i>Anas crecca</i>	VU	Vattenmiljö
Kärnsnäppa	<i>Calidris alpina</i>	T	Hävdad strandäng, strandmiljö
Pilgrimsfalk	<i>Falco peregrinus</i>	NT	Våtmarksområde
Salskrake	<i>Mergellus albellus</i>	N2k	Vattenmiljö
Skräntärna	<i>Hydroprogne caspia</i>	NT, Å	Vattenmiljö
Stjärtand	<i>Anas acuta</i>	VU	Vattenmiljö
Svarthakedopping	<i>Podiceps auritus</i>	N2k	Vattenmiljö
Svartsnäppa	<i>Tringa erythropus</i>	NT	Hävdad strandäng, strandmiljö
Sädgås	<i>Anser fabalis</i>	VU	Våtmarksområde
Vitkindad gås	<i>Branta leucopsis</i>	N2k	Våtmarksområde
Ängshök	<i>Circus pygargus</i>	EN	Strandäng

Ryggradslösa djur

Förekomster av ryggradslösa djur är dåligt undersökta och enbart enstaka inventeringar har utförts inom reservatet. År 1997 genomfördes en inventering av jordlöpare inom reservatet där 29 arter hittades, varav en art, guldgrön sammetslöpare (NT) är rödlistad. Guldgrön sammetslöpare förekommer på fuktig och blöt mark, på exempelvis hävdade strandängar vid näringsrika sjöar. Jordlöpare är en intressant artgrupp att studera då vissa arter knutna till hävdade strandängar och kärr snabbt försvinner om markerna växer igen. I alskogen i norr och i stugbyn vid Nybrobaden har myskböck (S) rapporterats och är knuten till äldre och grova träd i släktet salix.

På de torrare moränöarna mellan Nybrobaden och Stenholmen har tramp från betesdjuren skapat ett antal öppna jordytor av några kvadratmeters storlek. Dessa ytor kan potentiellt bli viktiga "mikrohabitat" för marklevande steklar och andra insekter.

Troligtvis finns här en större artrikedom av ryggradslösa djur än vad som rapporterats inom reservatet, speciellt gällande jordlöpare, insekter knutna till blöt mark samt vattenlevande insekter.

Däggdjur

Ingen särskild inventering av däggdjur har gjorts inom reservatet. Dock är reservatet välbesökt och förekomsten av större däggdjur rapporteras flitigt. Under 2000-talet har både utter (NT) och bäver (N2k) uppehållit sig vid Svartåmynningen vid flera tillfällen. Större brunfladdermus (N2K) har rapporterats inom naturreservatet vid flertal tillfällen. Mård (N2k) och iller (N2k) har noterats inom reservatet.

Rödräv och grävling förekommer frekvent inom reservatet och är samman med den införda minken effektiva predatorer på markhäckande fåglar. I övrigt kan nämnas fälthare, rådjur och småvessla.

Limniska miljöer

I reservatet ingår delar av sjön Roxen, Svartåns utlopp och de grunda vattnen längs reservatets stränder (upp till medelhögvattenlinjen). Roxen är en naturligt näringsrik och typisk slättsjö. Sjön är länets tredje största och tämligen grund, med ett medeldjup på cirka 5 meter. Roxens västra strand utgör ett värdefullt område med grunda bottnar och välhävade sötwaterstrandängar. Sjöbotten och stranden inom reservatet är typiska för Roxens södra strand, vilken domineras av svämsediment med lera och nedbrutet organiskt material. Roxen och dess biflöden har under långt tid tillbaka nyttjats för kraftproduktion där vattennivåerna regleras av en vattendom. På grund av Roxens varierande vattennivå kan gränsen mellan skötselområde 3 och 4 variera under året. Vattenmiljöerna kring kanten av strandängarna är grunda, tydligt präglade av bete i kombination med översvämningar under höst och vår.

Sjön har ett rik fisk- och fågelfauna samt ett rikt och delvis unikt växtliv. De rika och grunda vattnen är viktiga för en mängd olika fågelarter som söker föda och rastar längs stränderna, kring grundområdena och ute på det öppna vattnet. Vattnen är rika på fisk och Svartåns utlopp utgör även en viktig miljö för många fiskarter. Den invasiva och främmande arten vandrarmussla förekommer fläckvis i vattenmiljöerna.

Vattenvegetation

Naturreservatets del av sjön Roxen och grunda vattenmiljöer hyser en rik vattenlevande kärlväxt- och makrofytflora. Inom reservatet förekommer flertalet rödlistade arter och arter typiska för Natura 2000-naturtypen *Naturligt näringsrika sjöar*. Många av dessa arter är konkurrensskänsliga och försvinner lätt om de blir igenväxta med trådalger, vass eller annan vegetation orsakad av övergödning, om vattnet blir grumligt eller exploateras.

Inom reservatet förekommer flera rödlistade vattenlevande kärlväxter så som bandnate (VU), pilblad (NT) och uddnate (NT). I vattnet och på strandängarna växer kasgräs (NT) vars huvudsakliga utbredningsområde i Sverige är i och kring sjöarna Roxen och Glan, mellan Linköping och Norrköping i Östergötlands län.

Figur 7. I det klara vattnet ser man tydligt botten längs reservatets grunda stränder.

Inom reservatet har två anmärkningsvärda fynd gjorts av de rödlistade och mycket sällsynta kransalgerna barklös sträfs (NT) och spädslinke (NT). Båda arter växer i sött- eller bräckt vatten. Arterna är konkurrenssvaga och växer på grunda bottenar i vindskyddade lägen eller skyddade vikar med lugnare vatten. Alla nutida fynd av barklös sträfs har fram till 2018 varit längs Norrbottens skärgård, men efter inventeringar har arten upptäckts i tre sjöar, i Södermanland, Östergötland och Skåne. Arten spädslinke är svår att artbestämma vilket har gjort att dess utbredning har varit dåligt känd. Riktade inventeringar under 2000-talet har dock visat att spädslinke har ett mer vidsträckt utbredningsområde inom landet, men är fortfarande mycket sällsynt. I Roxen växer båda arterna inom Svartåmynnings naturreservat, från Svartåns utlopp till Röduddens nordvästra spets.

I delar av reservatet och kring vassbältet vid Svartåns utlopp växer inslag av vattenväxter som gul näckros, dyblad, olika natearter och möjor. Inom reservatets vattenmiljöer förekommer även flera invasiva arter, så som vattenpest, och smal vattenpest. Vattenpest är den mest frekventa arten i Roxen vilken bildar täta mattor som sträcker sig flera hundra meter ut från stränderna. Smal vattenpest påträffas vid Svartåns mynning men i mindre mängd än vattenpest.

Fiskfauna

Svartåmynnings naturreservat inkluderar delar av sjön Roxen och Svartåns utlopp till Roxen vilka utgör viktiga livsmiljöer för fiskar. Roxens vattenmiljöer och dess anslutande vattensystem hyser en mycket rik fiskfauna och enligt tidigare inventeringar har 22 arter rapporterats i sjön. Gädda, abborre och mört de vanligast förekommande arterna. I Roxen och på andra håll i Motala ströms vattensystem finns den nära hotade karpfisk Aspen (NT), vilken även är förtecknad i bilaga 2 i EU:s habitatdirektiv. Aspen är en storvuxen rovfisk (vanligen 60–75 cm) som under leken i april-maj vandrar upp i tillrinnande vattendrag. Ett av dessa viktiga lekområden finns just i Svartån, bara ett fåtal kilometer uppströms från utloppet i Roxen, mellan Svartåförs kraftstation och Kaga. Aspens mycket begränsade utbredning i Sverige gör området kring Svartåmynnings utlopp till Svartån till en viktig plats för arten. I Roxen och inom reservatet förekommer även den akut hotade ålen (CR) och strax intill reservatsgränsen, vid Svartåns utlopp har fynd av fiskarten vimma (NT) gjorts. I Roxen har även fynd av stensimpa, lake (NT) och nissöga gjorts.

I Roxen har fem provfiskeri gjorts; 1990, 2001, 2010, 2013 och 2018, med totalt 17 fångade arter. Vid provfisket 2018 fångades 11 arter; abborre, benlöja, björkna, braxen, gers, gädda, gös, mört, sarv, siklöja och sutare. Detta kan jämföras med det nationella tröskelvärde med ett genomsnitt på 4,4 arter per sjö. För grundare större sjöar över 500 ha där genomsnittet är 8,8 arter per sjö. Talrikast var abborre (72%) följt av mört (18,3 %), gers (6,8 %) och braxen (1 %) och övriga därunder. Fångsten per ansträngning visar att Roxen är en mycket produktiv sjö. Det var mycket stor dominans på juvenila abborrar och mycket lite gös. Medelstorleken på abborre var 9,5 cm vilket är lite under jämförelsevärdet på nära 12 cm. Abborrar över 12 cm utgjorde bara 5 % av fångsten i antal. Vad gäller biomassa dominerade också abborre med 48 % och mört 42 %. Samma arter dominerade 1990, 2001, 2010 och 2013. Även vad gäller biomassa var fångsterna mycket högre än de regionala jämförelsevärdena. Fördelningen abborre (rovfisk) jämfört med karpfisk var 78 % rovfisk mot 22 % karpfisk. Om mindre (ej fiskätande abborre) exkluderas blir förhållandet i stort sett omvänt. Sammantaget visar indikatorerna på god status enligt bedömningsgrunderna för vattendirektivet.

En påtaglig förändring är norsens försvinnande efter fisket 1990 och en total avsaknad efter 2010 är oroväckande. Även siklöjan har minskat kraftigt efter 2001.

På grund av vandringshinder för fisk i Roxens in- och utlopp har den biologiska kvalitetsfaktorn fisk för hela sjön dock bedömts till måttlig status. Även korttidsregleringar påverkar fiskfaunan. Den delen av Svartåns mynning som ingår i reservatet utgör dock inget hinder för vandrande fisk, eller fiskar generellt.

Både Roxens och reservatets grunda och vegetationsklädda bottnar skapar viktiga miljöer för fiskars uppväxt, födosök och lek. Översvämmande strandängar är under våren särskilt viktiga lekmiljöer för gäddan. Många fiskarter vandrar också under vår och försommar uppströms från Roxens sjömiljöer för lek i Svartåns rinnande vatten.

Roxen utgör ett riksintresse för yrkesfisket med hänsyn till bestånden av bland annat gös, abborre och gädda.

Tabell 2. Rödlistade arter, signalarter och naturvårdsarter (exklusive fåglar) inom Svartåmynningens naturreservat. S = signalarter för skog, T = Typiska arter, Å = art som omfattas av åtgärdsprogram, NT = nära hotad, VU = sårbar, EN = starkt hotad, CR = akut hotad, F = Fridlyst art och N2k = Natura 2000-arter.

ART	VETENSKAPLIGT NAMN	KATEGORI	LIVSMILJÖ
ALGER			
Barklöst stråfse	<i>Chara braunii</i>	NT, Å	Sötvatten, grunda ostörda bottnar
Spädslinke	<i>Nitella gracilis</i>	NT, Å	Klara sötvatten, ostörda mjukbottnar
BLÖTDJUR			
Flat dammussla	<i>Pseudanodonta complanata</i>	NT	Ekologiskt funktionella sjöar
DÄGGDJUR			
Bäver	<i>Castor fiber</i>	N2k	
Igelkott	<i>Erinaceus europaeus</i>	NT	Gles lövskog, park, trädgård
Iller	<i>Mustela putorius</i>	N2k	Låglänt, fuktig skog nära vatten
Utter	<i>Lutra lutra</i>	NT, F	Fiskrika sjöar och vattendrag
Mård	<i>Martes martes</i>	N2k	Skogsmark, öppen mark
Större brunfladdermus	<i>Nyctalus noctula</i>	N2k	Grova lövträd, närhet till sjöar

FISKAR			
Asp (fisken)	<i>Leuciscus aspius</i>	NT, Å, N2k	Ekologiskt funktionella sjöar och vattendrag
Ål	<i>Anguilla anguilla</i>	CR	Sötvattensmiljöer
INSEKTER			
Askbrunmal	<i>Zelleria hepariella</i>	NT	Solbelyst ask i halvöppna miljöer
Guldgrön sammetslöpare	<i>Chlaenius nigricornis</i>	NT	Fuktig/blöt mark, hävdad strandäng
Myskbock	<i>Aromia moschata</i>	S	Gammal och grov sälg
KÄRLVÄXTER			
Bandnate	<i>Potamogeton compressus</i>	VU, Å	Klara, näringsrika sötvatten
Etternässla	<i>Urtica urens</i>	NT	Näringsrik och störd mark
Gullviva	<i>Primula veris</i>	F	Ängs- och betesmark
Kasgräs	<i>Scolochloa festucacea</i>	NT	Strandäng med finsediment
Pilblad	<i>Sagittaria sagittifolia</i>	NT	Stränder i naturligt näringsrika vatten
Rödlänke	<i>Lythrum portula</i>	NT	Fuktig och lerig mark vid stränder
Småsnärjmåra	<i>Galium spurium subsp. vaillantii</i>	NT	Jordbruksmark/ruderatmark
Strandbräsmåra	<i>Cardamine parviflora</i>	VU, F	Strandäng, stört mark
Strandviol	<i>Viola stagnina</i>	VU	Hävdad strandäng
Svinrot	<i>Scorzonera humilis</i>	NT	Mager och hävdad gräsmark
Uddnate	<i>Potamogeton friesii</i>	NT, Å	Sötvatten, på mjukbotten
Ängsnycklar	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	T, F	Fuktig-blöt gräsmark
SVAMPAR			
Ekticka	<i>Fomitiporia robusta</i>	NT	Löv- och blandskog på grov/gammal ek
Läderskål	<i>Encoelia furfuracea</i>	S	Löv- och blandskog på död al och hassel

Geologiska bevarandevärden

Hela reservatet ligger på jordtäckt urberg där huvuddelen av reservatet har en berggrund av granit och gnejsgraniter, utom en mindre yta i den nordligaste delen av Härnaviken som ligger på underkambrisk sandsten. Reservatet är nästan helt präglad av svämsediment från Svartån där stora delar utgörs av silt, med finkornig ler-silt och inslag av sand. Under svämsedimenten ligger äldre lersediment. Längs reservatets sydvästra och sydöstra kant löper ett stråk med finlera, opåverkad av svämsediment. Vidare finns inslag av mindre "moränöar" vid Nybrobaden, kring Stenholmens spets och kring Guppan i reservatets östra kant. Längs vägen Linköping – Berg, följer bitvis en isälvsavlagring med isälvssediment. I området finns rester av äldre åfåror; den tydligast urskiljbara sträcker sig från strax söder om stugbebyggelsen vid Nybrobaden mot spetsen på Rödden.

Kulturarhistoriska lämningar

Den hävdade strandängen kring Svartåmynnningen representerar en kontinuerlig form av markutnyttjande över en period på närmare 3 000 år, vilket i sig ger området ett mycket högt kulturarhistoriskt bevarandevärde. Det faktum att strandängarna kring Svartåmynnningen inte har blivit avsänkta i samband med torrläggningar och dräneringar under de senaste 100–200 åren

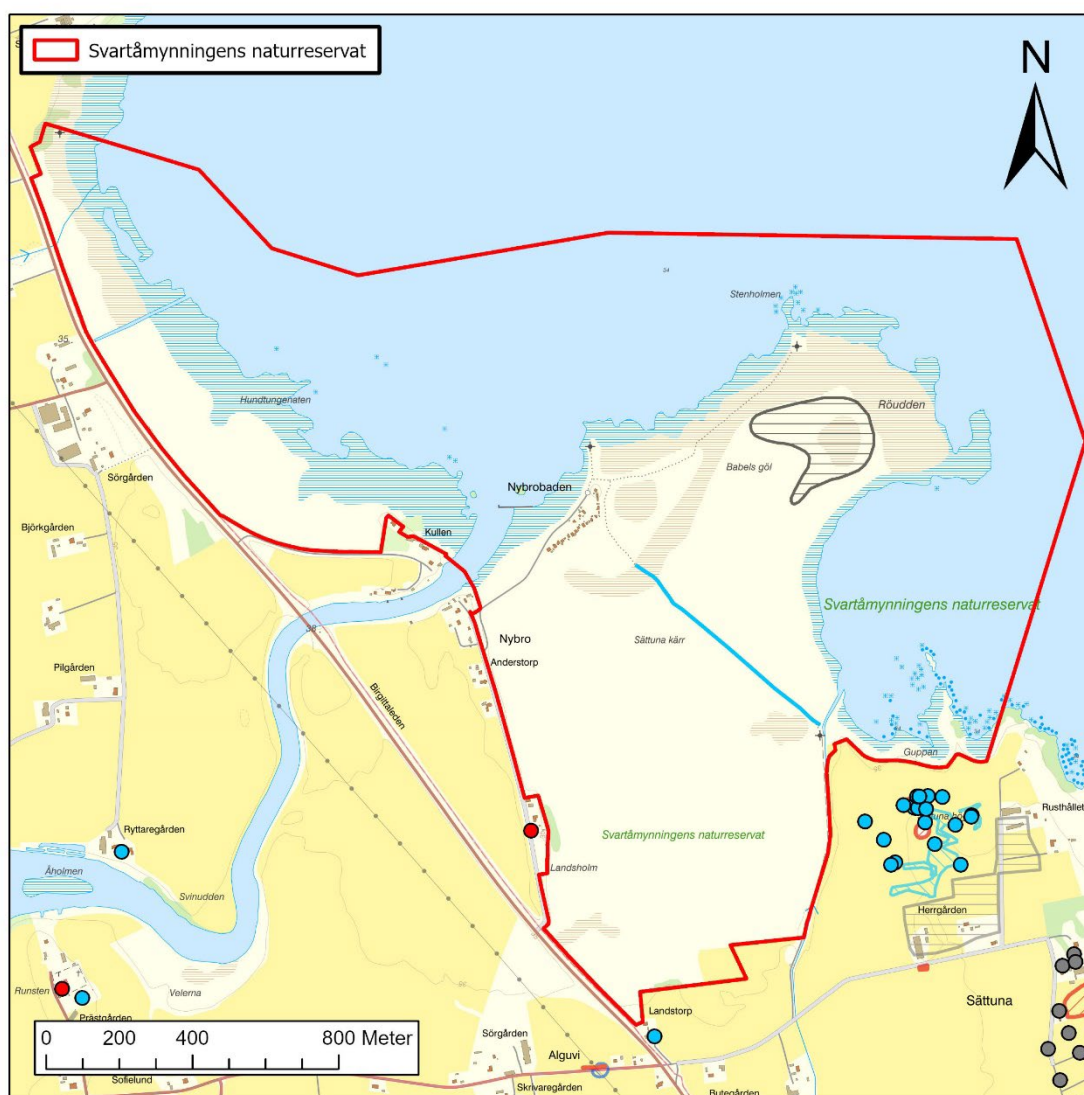
bidrar dessutom till att göra området unikt även bland hävdade strand- och fuktängsmiljöer. Den mest påtagliga lämningen från äldre tider är den bitvis stenlagda brukningsväg som leder tvärs över reservatets södra del, från bebyggelsen vid Nybro till fågeltornet vid Sättuna. Den stenlagda brukningsvägen finns omnämnd i storskifteshandlingar från 1760-talet och beskrivs som ”*uphögd wäg öfver kärret*” (L2020:2107). Kartmaterialet visar att vägen hade samma sträckning då som nu, i öst-västlig riktning. Vägbanken som är uppbyggd av jord och sten är 675 m lång, 3–5 m bred och 0,3–0,6 m hög. Idag är vägen gräsbevuxen, bitvis övertorvad och efter sekler av brukande och dikningar har delar av vägen skadats.

Figur 8. Den gamla brukningsvägen löper rakt över strandängen från fågeltornet i Sättunaviken till kanten av Nybrobadens stugby. Genom åren har delar av vägen rasat ihop och större stenar ligger på sidan av vägen.

Stängslingen i nord-sydlig riktning över reservatets södra del utgör gränsen mellan marker tillhörande Sättuna och Alguvi byar, båda i Kaga socken. Med ledning av äldre kartmaterial kan man sluta sig till att någon form av avgränsning funnits i detta läge under mycket lång tid.

Mitt på Röudden finns en naturbildning registrerad i Kulturmiljöregistret Fornsök (RAÄ-nr Kaga 33:1). Naturbildningen mäter 300–350 meter i diameter, bestående av jordvallar. Vid dokumentationen under 1800-talet tolkades dessa felaktigt som lämningarna efter en skans.

Figur 9. Kartan över forn- och kulturlämningar som finns registrerade i och omkring Svartåmynningen. Röda objekt utgör fornlämningar och blå objekt är övriga kulturhistoriska lämningar. Det mörkgrårandiga objektet vid Rödudden utgör en ej kulturhistorisk lämning i form av naturbildning.

Intressen för friluftslivet

Reservatet är beläget i ett natur- och kulturhistoriskt rikt område i ett spännande landskap som inbjuder till och har ett värde för rekreation. Svartåmynnings öppna strandängar och rika fågelliv lockar ett stort antal besökare, under alla tider på året. Reservatet är även relativt stadsnära, dit besökare kan ta sig med bil, buss, cykel eller till fots. Längs reservatets sydvästra kant går Bergsvägen (väg 1136 mellan Linköpings stadskärna och Berg) utmed vilken det löper en upplyst cykelväg som gör reservatet mycket tillgängligt. För att förhindra störningar råder tillträdesförbud för större delen av området under perioden 1 mars - 1 november.

Det finns två officiella entréer till reservatet, vid Nybro och Sättuna, intill vilka det även finns parkering, fågeltorn, fikabord, informationsskyltar och dass. Vid varje entré finns två parkeringar där den mindre parkeringen ligger nära fågeltornen och är till för personer med rörelsehinder. Markerad led går från parkeringarna till fågeltornen. I reservatets norra kant, vid Härnaviken finns ytterligare ett fågeltorn som förvaltas av Linköpings fågelklubb (LFK).

Natura 2000

Områdestyp

Reservatets ingår i Natura 2000-område med namnet Svartåmynnningen (SE0230125) vilket är ett SAC-område enligt Art- och habitatdirektivet samt ett SPA område enligt Fågeldirektivet. Delar av reservatet ingår även i Natura 2000-område med namn Västra Roxen (SE0230388) som SPA-område enligt fågeldirektivet. Natura 2000-området Svartåmynnningen är regeringsgodkänt och är delvis statsägt.

Naturtyper som ska bevaras inom Natura 2000

Tabell 3. Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet inom Natura 2000-området Svartåmynnningen. Utbredningen av Natura 2000-området redovisas i bilaga 1.

Uttekade naturtyper	Regeringsgodkänd areal (ha)	Reell areal naturtyp (ha)	Målareal (ha)
3150 - Naturligt näringsrika sjöar	150,4	179,5	179,5
6410 - Fuktängar	160,5	159,7	159,7
9080 – Lövsumpskog	0	0,3	0,3
91E0 – Svåmlövskog	0	0,25	0,25

Bevarandeplan

Till varje Natura 2000-område ska det finnas en bevarandeplan. Bevarandeplanen för Svartåmynnningen är upprättad år 2018-12-19 och bevarandeplanen för Västra Roxen är upprättad år 2018-12-19. De ger en beskrivning av området och dess naturvärden, syftet och målen med Natura 2000-området, vad som kan skada eller påverka naturvärdena samt vad som krävs för att värdena ska finnas kvar. Planen ska också underlätta vid tillståndsprövningar enligt miljöbalken. Bevarandeplaner utarbetas och fastställs av Länsstyrelsen som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. När bevarandeplanen ändras medför det att den måste fastställas på nytt. Berörda ges då nytt tillfälle att lämna synpunkter om ändringarna är av betydelse.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön eller utpekade arter i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön eller utpekade arter i området. Det är påverkan på de naturmiljöer och/eller arter som skyddas i området som är grunden för prövningen oavsett var källan till störningen ligger geografiskt. Detta regleras i miljöbalken (7 kap 27–29 §§). Tillståndskravet aktualiseras när en verksamhet eller åtgärd kan påverka miljön i ett Natura 2000-område på ett betydande sätt, det vill säga när det finns risk för skada. Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som kan påverka naturvärdena i Natura 2000-området behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet.

Syfte med Natura 2000-området Svartåmynnningen

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper som förekommer i området. Syftet med Natura 2000-området Svartåmynnningen är att bevara och vidareutveckla naturvärden knutna till samtliga ingående naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet. I Svartåmynnningen är fuktängarna (6410) prioriterade. Av bevarandeplanen framgår det att prioriterade bevarandeåtgärder i Svartåmynnningen är en fortsatt hävd av fuktängarna och röjning av igenväxning. Det är även viktigt att vattenkvaliteten ska ha minst god status enligt vattendirektivet. Samt åtgärder som gynnar eller återskapar en hydrologi i området med till exempel tillfälliga våtmarker och ändrad vattendom för Roxen.

Bevarandemål för naturtyperna

Bevarandemålet med Natura 2000-området är att naturtyperna ska finnas med de arealer som anges i tabell 3 och i kolumnen Målareal och att de ska ha ett gott bevarandetillstånd. I övrigt anges bevarandemålen under skötselområdena i skötselplanens Plandel.

Beskrivning av naturtyper

Naturtyperna finns beskrivna under skötselområdena i plandelen.

Bevarandetillstånd

Nuvarande bevarandetillstånd för utpekade arter och naturtyper inom Natura 2000-området Svartåmynnningen redovisas i bevarandeplanen.

Källuppgifter

Artdatabanken (2020). Rödlistade arter i Sverige 2020. Sveriges lantbruksuniversitet, Uppsala.

Calluna AB (2019). Inventering av makrofyter i Roxen 2018

Fennicus Natur AB (2024). Florainventering i naturreservatet Svartåmynnningen 2024

Helmersson, O (2018). Nätprovfiske i Roxen 6–9 augusti 2018. Hushållningssällskapet 2018

Lantmäteriet Historiska kartor

Linköping kommun (2024). Naturvårdsprogram, naturvärdesobjekt Roxen, Områdesid: 1390

Länsstyrelsen Östergötland (1975). Skötselplan för naturreservatet Svartåmynnningen

Länsstyrelsen Östergötland (2006). Skötselplan för naturreservatet Svartåmynnningen

Länsstyrelsen Östergötland (2018). Bevarandeplan för Natura 2000-området Svartåmynnningen SE0230125

Naturvårdsverket (2023). Kunskapsuppbyggande program för 15 hotade makrofyterarter i permanenta vatten 2008–2011

Naturvårdsverket (2023). Åtgärdsprogram för hotade kransalger längs kusten 2008–2011

Naturvårdsverket (2023). Åtgärdsprogram för hotade vadare på strandängar 2015–2019

Riksantikvarieämbetet (2024). Karttjänsten Fornsök

SGU Berggrundsdaten och jordartsdatabasen (2024)

SLU Artdatabanken (2023). Webb tjänsten Artportalen och Artfakta

Tibblin, P (2011). Fiskevårdsplan Roxen 2011

TUVA databasen (2002). Ängs- och betesmarksinventeringen (fältID 09b-YWI (Alguvi 3), 163-SRO (Alguvi 2), 435-WCE (Sättuna 2), C6A-HTW (Sättuna 1), 38D-LWC (Hagegården & Härna 1) och 5C3-ARZ (Härna 1))

PLANDEL

Syfte med naturreservatet

Syftet med Svartåmynnings naturreservat är att i gynnsamt tillstånd bevara och vårda värdefulla naturmiljöer i form av strandängar, vattenmiljöer och omgivande vasspartier, samt de typiska växt- och djursamhällen som är karaktäristiska för dessa livsmiljöer. Områdets betydelse som rast- och häckningsområde för fåglar samt hemvist för vattenlevande växt- och djurarter ska skyddas och förstärkas. Syftet med naturreservatet är även att utpekade livsmiljöer och arter enligt Natura 2000 ska uppnå eller bibehålla ett gynnsamt tillstånd. Med stort hänsynstagande till det rika fågellivet och naturmiljön ska området tillgodose det rörliga friluftslivets behov.

Syftet ska uppnås genom att bibehålla, restaurera och skapa viktiga miljöer för häckande och rastande fåglar. Åtgärder för att återställa och förstärka områdets hydrologi och för att begränsa predation på fågelfaunan kan genomföras. De kulturformade naturvärdena i odlingslandskapet bibehålls genom naturvårdsinriktad god hävd i form av röjning, bete och/eller slåtter. Mänsklig negativ påverkan på vattenmiljöerna minimeras. Syftet ska vidare tillgodoses genom anläggningar och information som inbjuder till, och underlättar besök i området. Anläggningar ska finnas för besökare med olika behov, samtidigt som de ska ha en kanaliseringseffekt i syfte att erhålla en långsiktig samexistens mellan friluftsliv, upplevelsevärden och biologisk mångfald.

Disposition och skötsel av mark och vattenmiljöer

Naturvärdena i Svartåmynnings naturreservat ska skötas med åtgärder som syftar till att bevara områdets särpräglade miljö med dess flora och fauna. Reservatet ska skötas genom fortsatt hävd i form av betesdrift och ängsbruk i kombination med en fortsatt översvämningsdynamik med årstidsmässiga variationer och pålagring av nya svämsediment under perioder med högvatten. Skötseln av strandängarna ska gynna såväl florin och vegetationen som häckande, rastande vadare och änder, där arter med en minskande trend i Sverige och/eller Europa prioriteras.

Reglering av Roxen och Svartåns vattennivåer ska anpassas för att uppnå gynnsam bevarandestatus. Förhållanden kopplade till vattenståndsvariationer är av betydelse både för vidmakthållandet av en god bevarandestatus av reservatets vattenområden och för villkoren för florin och fågellivet på reservatets strandängar.

Hydrologisk restaurering ska kunna genomföras inom reservatet med syfte att öka andelen översvämmad mark, markens vattenhållande förmåga, förekomsten av mindre vattensamlingar och mindre permanenta vatten. Åtgärder kan innebära att hela eller delar av diken, kanaler och åfåror läggs igen, får en annan utformning (meandras), får ett ändrat flöde eller annan dränering. Vid behov, kan vatten från Roxen eller andra vattenområden behöva pumpas in över

strandängarna för att förstärka effekten av översvämning vid perioder av torka eller lågt vattenstånd.

Strandängarna ska skötas med hävd genom betesdrift av främst nötdjur och med möjlighet till kombination med slåtter. Strandängarnas areal tillåter en variation i graden av hävd och tuvighet i olika delar av området. Tidpunkt för bete och slåtter, antal djur och betesintensitet ska anpassas med hänsyn till strandängsfloran, markhäckande fåglar och deras ungar. Stora delar av strandängarna bör vara betesfredade under vår och försommar, med sent betessläpp. Slåtter bör ej ske innan 15 juli. Efterbete på sensommaren kan ske så länge det inte påverkar kommande års vegetationshöjd så den blir för låg och homogen. Strandängarna och dybankar hålls fria från igenväxande vegetation.

Riktade åtgärder för hotade arter kan bli aktuella i delar av området, såsom exempelvis småskalig markstörning, anläggning av sandbäddar, anläggning av häckningsöar i grunda vattenmiljöer, uppsättning av fågelholkar samt ringbarkning, veteranisering och åtgärder för att skapa död ved. Åtgärder för att freda specifika häckningsplatser för hotade vadarfåglar kan bli aktuella med åtgärder så exempelvis anpassad hävd eller lämplig fränstängsling.

Kulturhistoriska lämningar i reservatet ska skötas på ett sådant sätt att lämningarna bevaras. I den händelse okända fornlämningar eller kulturlämningar påträffas ska skydd och hänsyn till dessa tillgodoses, samt anmälan till Länsstyrelsens enhet för kulturmiljö göras.

Skulle invasiva eller andra, för reservatet, främmande arter kunna motverka reservatets syfte kan detta hanteras och bekämpas på lämpligt sätt utifrån rådande kunskapsläge och erfarenheter.

Befintliga vägar som berörs av naturreservatet får underhållas. Träd som faller från naturreservatet över vägområde får kapas och läggas inom naturreservatsområdet. Träd som riskerar att falla från naturreservatet, över vägarna eller byggnader, får efter samråd med förvaltaren fällas och placeras inom naturreservatet. Se vidare under respektive skötselområde.

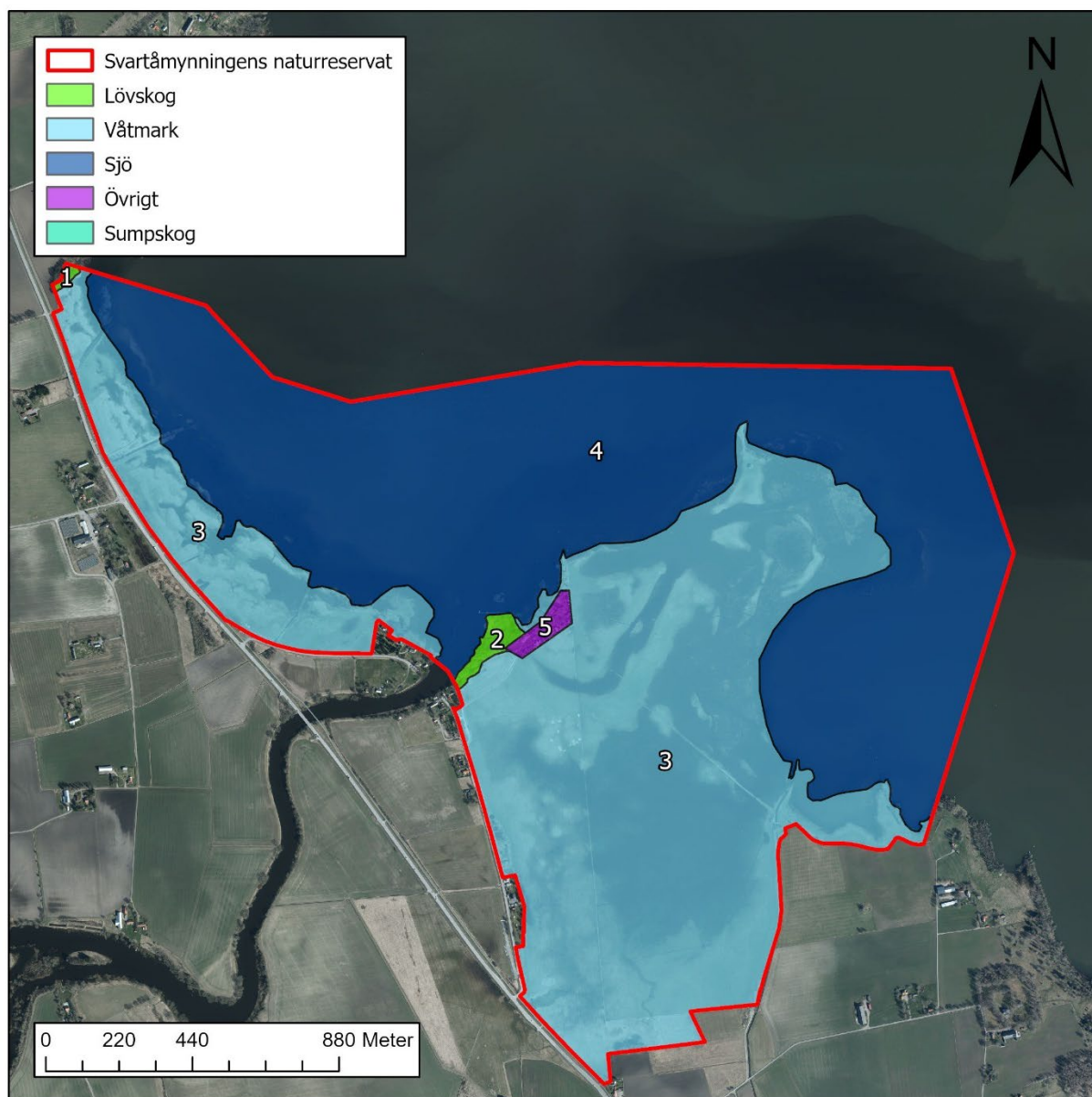
Inom reservatet bör jakt på predatorer utföras regelbundet. Detta gäller främst arter som har en negativ påverkan på häckande och rastande vadar- och andfåglar, som exempelvis rödräv, mink, grävling och vid behov även vildsvin.

Se vidare under respektive skötselområde.

Skötselområden

Reservatet är indelat i sex skötselområden;

1. Alsumpskog
2. Vassbälte och strandnära lövskog vid Svartåns mynning
3. Strandängar
4. Roxens vattenmiljöer och Svartåns utlopp
5. Nybrobadens stugby
6. Anordningar för tillgänglighet (parkering, skyltar, vandringsled etc.)

Figur 10. Karta över skötselområden i Svartåmynningens naturreservat.

Skötselområde 1, Alsumpskog

Areal: 0,3 hektar

Naturtyp enligt Natura 2000: Lövsumpskog 9080 – 0,3 hektar

Målnaturtyp: Lövsumpskog 9080 – 0,3 hektar

Figur 11. I kanterna av alskogen är vegetationen mycket tät och högvuxen.

Beskrivning

Skötselområdet består av en liten och tät alsumpskog i reservatets nordligaste del. Trädsiktet utgörs till största delen av cirka 80 år gammal klibbal med inslag av ask, hägg och död ved. Området står tidvis under vatten och flera av träderna har välutvecklade socklar. Marksiktet utgörs främst av lundartad flora dominerad av jättegröe, täta mattor av arten blekbalsamin samt inslag av hampdån och topplösa. Längs den norra kanten av området går en spång ut till ett mindre fågeltorn med utsikt över strandängen. Spången och fågeltornet förvaltas av Linköpings fågelklubb.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Skötselområdet ska behålla och utveckla naturvärden knutna till alsumpskog. Trädsiktet domineras av klibbal, med olikåldrigt och flerskiktat trädskikt. Tillgången på död ved är stor. Här trivs arter som gynnas av jämn och hög luftfuktighet. Området präglas av en naturlig hydrologi där delar svämmas över när vattenståndet är högt.

Skötselåtgärder

- Vid behov røj täta uppslag av ung gran.
- Marken får hävdas, då skötselområdet ingår i samma betesfålla som intilliggande strandängsområde.
- Håll vandringsled och fågeltorn fria från nedfallna träd och grenar.

Skötselområde 2, Vassbälte och strandnära lövskog vid Svartåns utlopp

Areal: 1,63 hektar

Naturtyp enligt Natura 2000: Svämlövskog 91E0 – 0,25 hektar och Naturligt näringsrika sjöar 3150 – 1,38 hektar

Målnaturtyp: Svämlövskog 91E0 – 0,25 hektar och Naturligt näringsrika sjöar 3150 – 1,38 hektar

Figur 12. Från Svartåns utlopp kan man se det vassbälte som sträcker sig närmast vattnet och skogen närmast land.

Beskrivning

Skötselområdet består av en strandnära lövskog och ett bladvassbälte som löper längs den södra kanten av Svartåns mynning. Skogen löper längs strandzonen och utgörs av främst klibbal, sälg och viden, med ett inslag av stora pilträd. Idag är vassbeståndet uteslutande stränderna kring Svartåns utlopp det enda sammanhängande beståndet av vass som finns kvar inom reservatet efter den restaurering som utfördes under 1980–1990-talen. Mellan bladvassen och skogen växer bland annat jättegröe.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Skötselområdet ska bibehålla samt utveckla naturvärden knutna till strandnära lövdominerade skogar och vassbälten. Trädsiktet är varierat, flerskiktat och olikåldrigt samt med stor tillgång på död ved. Här finns arter beroende av täta vassar och strandnära skog. Området präglas av en naturlig hydrologi med regelbundna översvämningar.

Skötselåtgärder

- Håll efter uppslag av pil mot andra skötselområden, så att pil inte breder ut sig.
- Marken får hävdas med sent bete då området ingår i en fålla som sköts med slätter och efterbete, men ska inte öppnas upp för hävd.
- All död ved som skapas naturligt ska ligga kvar, men får flyttas om det påverkar intilliggande mark eller stängsel.

Skötselområde 3, Strandängar

Areal: 169,8 hektar

Naturtyp enligt Natura 2000: Fuktängar 6410 – 159,7 hektar, Naturligt näringsrika sjöar 3150 – 0,4 hektar och Annan naturtyp – 9,7 hektar

Målnaturtyp: Fuktängar 6410 – 159,7 hektar och Naturligt näringsrika sjöar 3150 – 0,4 hektar

Figur 13. Utsikt över strandängen från Sättunavikens fågeltorn i reservatets sydöstra del. I vänstra hörnet skymtar man den gamla stenlagda väg som löper genom strandängen söder om Svartåns mynning.

Beskrivning

Skötselområdet utgörs av välhävade och öppna strandängar som sträcker sig från Härnaviken i norr, över Svartåns utlopp, från Nybrobaden vidare till Sättunaviken i sydöst. Strandängarna består av stora sammanhängande fuktängar med högstarrsmader och tuvtåtelängar samt mindre ytor av öppen gräsmark. Strandängarna är flacka och stora delar svämmas över under höst och vår. Inom skötselområdet löper flera diken och rester från äldre åfåror. Skötselområdet saknar sammanhängande vassbälten och vegetationen har direkt kontakt med vattenlinjen mot Roxen (skötselområde 4). Marken närmast högvattenlinjen är mer varierad och blöt med inslag av torrare välhävade ytor, mindre partier med tuvig mark och ratad vegetation som exempelvis vägtistel och kaveldun. På strandängarna växer hävdgynnad flora med inslag av mer krävande och ovanliga arter som bland annat strandbrässa och kasgräs. Strandängarna har stor betydelse för många fågelarter, både för häckande, rastande och födosökande fåglar. Här häckar bland annat den starkt hotade rödspoven. Strandängarna är välhävade och betas av nötkreatur där stora delar sköts med maskinell slåtter och efterbete.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

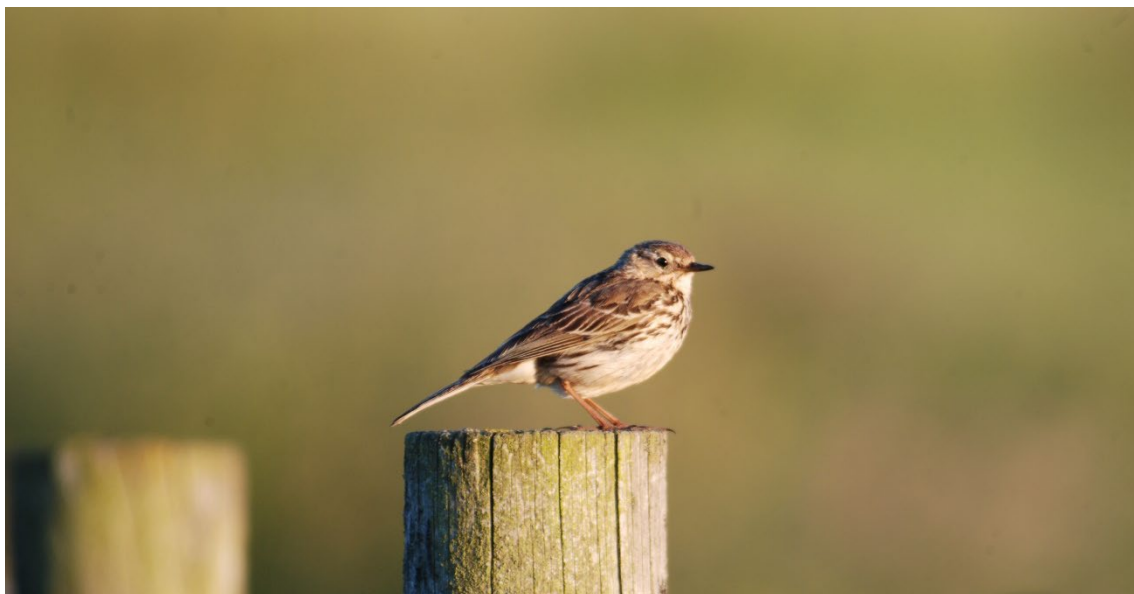
Skötselområdet ska bibehålla och utveckla värden knutna till öppna, hävdade strandängar, tydligt präglade av en naturgiven översvämningssdynamik med årliga översvämningar. Här råder en intern dynamisk variation mellan markens fuktförhållanden, vegetationens utseende och grunda vattensamlingar som erbjuder lämpliga livsmiljöer för både häckande och rastande vadarfåglar, hävdgynnade kärlväxter och insekter. Här finns en art- och individrik våtmarksberoende (häckande och rastande) fågelfauna med goda förutsättningar för många

arter inklusive den starkt hotade arten rödspov. Här växer en för naturtypen karakteristisk flora med förekomst av hotade- och hävdgynnade arter och riklig förekomst av blommande örter. Växtsamhällena har en mosaikartad struktur med inslag av tuvig mark. Under vår och försommar är vegetationen på delar av strandängen högre och tätare, till fördel för många markhäckande fåglar. Här finns även inslag av dybankar och störd mark med bar jord. Predationen på häckande strandängsfåglar är låg.

Åtgärder

Initial skötsel:

- Återställ hydrologin genom att minska avrinning från diken, kanaler och åfåror, öka andelen mindre vattensamlingar och återställ naturliga rinnvägar/vattendragssträckor i reservatet. Åtgärder kan innebära att hela eller delar av diken, kanaler och äldre åfåror läggs igen, får en annan utformning (meandras), får ett ändrat flöde eller annan dragning.
 - Hydrologisk återställning kan innebära att Sättunabäckens flöde (helt eller delvis) leds in i sin naturliga rinnväg ut över strandängarna.
 - Åtgärderna görs med förutsättning att infrastruktur (exempelvis vägar, cykelbanor, åkrar, tomtmark eller hus) inte påverkas negativt av åtgärderna. Utlopp som leder vatten in till naturreservatet ska kunna skötas på ett sätt så att viktiga funktioner utanför naturreservatet upprätthålls.
 - Vid behov kan vatten från Roxen eller andra vattenområden pumpas in över strandängarna för att förstärka effekten av översvämning vid perioder av torka eller lågt vattenstånd.
- Skapa nya och återställ tidigare mindre vattensamlingar genom att gräva grunda gropar och tillsammans med jordmassor skapa variation i markskiktet. Detta ökar både markens förmåga att hålla kvar vatten längre på säsongen och bidra till ökat skydd och tillgång på mat för strandängsfåglar.
 - Val av plats, antal, utformning, metod och praktiskt genomförande undersöks/utreds innan åtgärderna utförs. Metoder kan med fördel variera för att skapa en mosaik av livsmiljöer för olika organismer.
- Røj/hugg träd och buskar som växer på den öppna strandängen och som annars riskerar att användas som utkiksplatser fåglar som prederar på prioriterade arter.
 - Hugg grupp med klibbal som växer på en av uddarna öster om Guppan.
 - Spara äldre pilträd som växer i infarten till Nybro.
 - Träd och buskar som växer längs kanterna av skötselområdet kan eventuellt sparas som skydd till betesdjuren.
- Ta bort stängsel och gamla staketstolpar som inte fyller någon funktion. Minimera även förekomsten av stängsel då dessa fungerar som utkiksplatser för kråkfåglar och rovfåglar.
 - Om möjligt bör samtliga stolpar inom skötselområdet försees med spik eller liknande som gör det svårare för rovfåglar att använda befintligt stängsel som utkiksplatser.

Figur 14. Ängsplärlärkan är en av de många regelbundet häckande fåglarna i reservatet. Ängsplärlärkan är mest knuten till fuktiga-friska gräsmarker som exempelvis strandängar.

Löpande skötsel:

- Marken ska skötas med återkommande hävd genom en kombination av nötdjursbete och slåtter, med möjlighet till en flexibilitet av hävden i olika delar av området. Tidpunkt för bete och slåtter, antal djur och betesintensitet ska anpassas med hänsyn till markhäckande fåglar och deras ägg/ungar med avseende på fåglarnas häckningsplats, födosöksområde och skydd från predatorer. Strandängarna bör vara betesfredade under vår och försommar. Slåtter bör ej ske innan 15 juli.
 - Betet ska anpassas så att marken inte är så hårt betad i slutet av säsongen att vegetationshöjden är för låg nästkommande år. En för låg och kortbetad markvegetation under våren påverkar häckningsframgången för tidiga vadarfåglar negativt. Kort gräs betas även mer intensivt av gäss.
 - Likt lärkrutor kan mindre ytor exkluderas från slåtter som ett sätt att skapa variation i markskiktet. Vid behov kan mindre ytor behöva fredas från bete (och tramp) på mark där särskilt prioriterade fågelarter häckar.
 - Gör kontinuerligt gryt obrukbara för rödrev och grävling och minimera potentiella gömställen för predatorer. Inga forn- eller kulturlämningar får skadas vid åtgärden.
- Vid behov, røj igenväxningsvegetation, mindre träd och grupper med buskar.
 - Håll dybankar öppna och fria från igenväxningsvegetation.
- Vid behov, utför betesputsning för att motverka stora sammanhängande ytor av ohävsarter som exempelvis kavedun, vägtistel och kardborre.
- Vid behov, utför tuvfräsning för att motverka stora sammanhängande arealer tuvig mark. Åtgärden ska inte utföras över hela området eller vid ett och samma tillfälle, utan etappvis och fördelat över flera år så att hela/eller delar av strandängsområdet åtgärdas över en 5-årsperiod.

Skötselområde 4, Roxens vattenmiljöer och Svartåns utlopp

Areal: 178 hektar

Naturtyp enligt Natura 2000: Naturligt näringsrika sjöar 3150 – 178 hektar

Målnaturtyp: Naturligt näringsrika sjöar 3150 – 178 hektar

Figur 15. Från fågeltornet i Nybro ser man ut över delar av Roxen. Fotografiet är taget tidigt på våren, under den period då strandängarna vanligtvis är översvämmade.

Beskrivning

Skötselområdet utgör delar av sjön Roxen, Svartåns utlopp och de grunda vattnen längs reservatets stränder, upp till medelhögvattenlinjen. De grunda bottenarna är bitvis täckta av undervattensvegetation med inslag av dybakar och bar jord. Här växer en artrik flora med flera rödlistade och för länet unika arter. De grunda stränderna är tydligt präglade av översvämningar under vår och höst i kombination med bete och tramp från betesdjuren. Området är en viktig födosöksplats och rastplats för doppingar, änder och gäss, men även viktiga jaktmarker för rovfåglar. Sjön och Svartåns utlopp utgör även viktiga reproduktionsmiljöer och vandringsområden för många fiskarter. I kanten av Nybrobaden, i närheten av Svartåns mynning ligger en båtbrogga.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Skötselområdet ska bevara och utveckla värden knuten till naturligt näringsrika slättlandssjöar med god vattenkvalité samt en för naturtypen naturlig, art- och individrik flora och fauna. Området är tillräckligt ostört för att både hysa störningskänsliga bottenlevande arter och kunna locka födosökande samt rastande fåglar. Fiskbeståndens status är god och Svartåns utlopp fungerar som vandringsled för karpfiskens asp. Naturliknande vattenståndsvariationer och återkommande störningar skapar förutsättningar för strandmiljöer och grunda vattenmiljöer med hög biologisk mångfald.

Åtgärder

- Vid behov, genomför åtgärder för att gynna förekomst av vattenlevande växter som exempelvis bekämpa invasiva främmande arter. Om stora mängder vattenpest spolas upp på strandängarna och påverkar miljön negativt kan försiktiga åtgärder behöva vidtas för att avlägsna växtmaterialet.
 - Bekämpning av invasiva främmande arter ska utföras på ett sådant sätt att befintlig och störningskänsliga arter inte påverkas negativt i för stor utsträckning.
- Överväg eventuella åtgärder för att tillskapa häckningsöar för häckande måsar och tärnor i vattenmiljön i anslutning till strandängar. Häckningsöar får inte anläggas på platser där de kan förstöra eller negativt påverka förekomster av känslig undervattensvegetation.
- Vid behov, anlägga risvasar för att gynna rovfisksamhället.

Skötselområde 5, Nybrobadens stugby

Areal: 1,45 hektar

Figur 16. Flygfoto över större delen av stugbyn, där den omgivande strandängen är nästan helt täckt med vatten efter Roxens ovanligt höga vattenstånd under vårvintern år 2024.

Beskrivning

Skötselområdet utgörs av ett fritidshusområde med ett 20-tal stugor med tillhörande tomtmark, trädgårdar, klippta gräsmattor, parkeringsplats och mindre grönytor. Förutom stugorna finns ett antal mindre byggnader och altaner. Den i anspråkstagna marken sträcker sig utanför stugområdets fastighetsgräns och in i skötselområde 3. Området kring stugbyn heter Nybrobaden som under tidigt 1900-tal var en populär badplats, innan stranden växte igen. Stugbyn etablerades från mitten av 1940-talet. Utanför trädgårdarna växer främst äldre pilträd, björk och oxel. I området växer inslag av hävdgynnad flora med arter som bockrot, gullviva (F) och blåsuga.

Figur 17. Fastighetsgränser som berör Nybrobadens stugby med 2023 års ortofoto i bakgrunden.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Områdets småskaliga karaktär bibehålls och utgör en del av reservatet. Området nyttjas på ett sådant sätt att det inte förhindrar möjligheten att uppnå bevarandemålen. Området bidrar inte till spridningen av invasiva och främmande arter.

Åtgärder

- Om tomtmark, byggnader eller andra strukturer sträcker sig in över fastighetsgränserna till skötselområde 3 kan detta behöva åtgärdas.
- Träd utanför trädgårdar som riskerar att falla över stigar, väg eller byggnader kan beskäras eller efter avstämning med förvaltaren avlägsnas.
- Vid behov, bekämpa invasiva främmande arter som annars utgör en övervägande risk att påverka naturligt förekommande arter negativt.

Skötselområde 6, Anordningar för friluftsliv

Figur 18. Övre bilden visar fågeltornet vid Sättunaviken och den nedre bilden visar fågeltornet vid Nybrobaden.

Beskrivning

Svartåmynningsens öppna och stora strandängar är en av länets bästa lokaler för rastande och häckande fåglar. Områdets rika fågelliv lockar ett stort antal besökare, under alla tider på året. Reservatet är stadsnära, dit besökare enkelt kan ta sig. Längs reservatets sydvästra kant går Bergsvägen (mellan Linköpings stadskärna och Berg) längs vilken det löper en upplyst cykelväg. Det finns busshållplats vilket gör reservatet mycket tillgängligt. Precis utanför reservatet, längs med Bergsvägen passerar en etapp av Birgittaleden.

Idag finns det två officiella entréer till reservatet vilka är belägna på södra sidan om Svartåns mynning, vid Sättunaviken i söder och vid Nybrobaden, mer centralt. Här finns det i dagsläget parkering, fikabord, informationsskyltar samt fågeltorn och dass med ramp. Markerade leder går från parkeringarna till fågeltornen. För personer som har svårt att ta sig långa sträckor via lederna till fågeltornen finns det idag en mindre parkering närmre varje fågeltorn. I den norra delen av reservatet, vid Härnaviken, går en stig och spång genom alsumpskogen (skötselområde 1) ut till ett mindre fågeltorn med utsikt över strandängen, se figur 1 i bilaga 2. Stigen, spången och fågeltornet förvaltas av Linköpings fågelklubb (LFK). Parkerar gör man på anvisad plats vid Sjöviks trädgård. Besöksplatsen och dess anläggningar idag är inte tillgänglighetsanpassade. På längre sikt kan det vara möjligt att utveckla anordningar så att Härnaviken kan bli en officiell entré.

Figur 19. Bilden till vänster visar dasset vid Sättunaviken och bilden till höger visar dasset vid Nybrobaden. Båda är tillgänglighetsanpassade.

Strandängarna lockar både besökare som är mer allmänt natur- eller friluftsintresserade och personer som är botaniskt intresserade. Fågellivet på öppna strandängar är känsliga för störningar, speciellt under häckningsperioden. Av denna anledning råder det idag tillträdesförbud inom större delen av reservatet under perioden 1 mars-1 november.

Mål

Informationen om naturreservatet, dess föreskrifter och olika värden är lättillgänglig, bidrar till och förhöjer upplevelsen av besöket. Områdets friluftslivsanläggningar och leder är i gott skick och underlättar för besökare att uppleva tillgängliga delar av reservatet. Friluftsanordningar, dass, stigar och leder är så långt det är möjligt tillgänglighetsanpassade. Inom reservatet finns parkeringsplatser för rörelsehindrade med närhet till besöksplatser. Reservatets gränser och leder samt områden med tillträdesförbud är tydligt markerade.

Åtgärder

- Underhåll (och byt ut vid behov) reservatsområdets gräns, leder, anläggningar som exempelvis fågeltorn, dass, bänkbord, informationsskyltar samt markeringar för tillträdesförbud. Anläggningar bör även vara tillgänglighetsanpassade.
- Vid behov, se över och uppdatera information om reservatet.
- Vid behov, underhåll och grusa parkeringar. Eventuell utökning av parkeringsyta får genomföras i den mån det anses lämpligt.
- Utveckla områdets besöksanläggningar i samråd med berörda markägare genom att exempelvis iordningsställa gömslen, bänkbord eller andra typer av anordningar på lämpliga platser där fågelfaunan inte riskerar att påverkas negativt.

Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Tabell 4. Underlag och stöd för förvaltaren vid planering av åtgärder såväl lokalt i Svartåmynnings naturreservat som regionalt i länet. De ekonomiska resurserna utgör en begränsande faktor för verksamheten, vilket innebär att förvaltaren måste prioritera mellan åtgärder i länets alla reservat. Prioritet är indelat i 1 till 3, utifrån hur viktigt det är att genomföra för att nå bevarandemålen i aktuellt område.

Skötselåtgärd	Skötselområde	När	Prioritet
Anpassad betesdrift kombinerad med slätter	3 (1, 2, 4)	Årligen	1
Ta bort gamla och oanvända stängsel	3 (1, 2)	Inom 1–2 år efter reservatsbeslutet laga kraft, sedan vid behov	1
Hydrologisk utredning samt återställande av hydrologi	3 (4)	Inom 1–2 år efter reservatsbeslutet laga kraft	1
Predatorkontroll	Hela reservatet	Återkommande	1
Gränsmarkering	Yttergräns	Inom 1 år efter reservatsbeslutet laga kraft, sedan vid behov	1
Översyn och underhåll av information, friluftsanordningar och parkering	6	Vid behov	1
Åtgärder riktade för att motverka invasiva arter	Hela reservatet	Vid behov	1
Hugg solitära träd och buskar	3	Inom 1 år efter reservatsbeslutet laga kraft, sedan vid behov	2
Röj igenväxningsvegetation	3 (1, 2)	2026–2030, sedan vid behov	2
Säkerställa att kulturhistoriska lämningar bevaras genom exempelvis borthuggning av sly som riskerar att förstöra lämningar	3	Vid behov	2
Utveckling av friluftsanordningar	3, 5	Vid behov	3

Jakt

Jakt är tillåten inom hela reservatet. Uttransport av fällt vilt får ske med stöd av terrängkörningsförordningen. Fordon och färdväg ska väljas med omsorg för att minimera mark- och vegetationsskador. Hund kan nyttjas vid jakt i enlighet med bestämmelser i

jaktförordningen. Jakten ska inte tillåtas få en sådan omfattning att områdets bevarandestatus påverkas negativt.

Jakt och andra åtgärder som syftar till att minska predationstrycket på markhäckande fåglar, speciellt vadarfåglar och änder får ske vid behov och bör uppmuntras.

Utmärkning av reservatets gräns

Utmärkning av reservatsgränsen ska utföras av naturvårdsförvaltaren enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

Tillsyn

Länsstyrelsen är ansvarig för tillsyn av reservatet. Tillsyn av tillträdesförbudet är prioriterat.

Dokumentation och uppföljning

Uppföljning av skyddade områden är nödvändigt för att effektivisera och förbättra naturvårdsarbetet i skyddade områden. Uppföljning i skyddade områden ska alltid vara kopplad till syftet med det skyddade området. Uppföljningen ska ligga till grund för revidering av skötselplanen.

Inventeringar

Inom reservatet är flera inventeringar planerade. Huvudsyftet för samtliga inventeringar är att kartlägga och bedöma naturvärden vilka sedan kan användas som underlag till vidare skötselåtgärder och uppföljning.

De mycket höga naturvärdena i Svartåmynnings naturreservat har varit kända sedan lång tid. Från att reservatet bildades fram till idag har en rad olika undersökningar och uppföljningar genomförts, främst i form av fågelinventeringar, vegetationskartering av strandängar samt inventering av vattenvegetation. Fågelfaunan vid Svartåmynningen har dokumenterats kontinuerligt från 1920-talet till idag i flera uppsatser och rapporter. Inom reservatet planeras därför en fortsatt inventering av fågelfaunan med speciellt fokus på rödspov med årlig inventering.

I reservatet finns en förhållandevis bra dokumentation av kärlväxtfloran. I samband med upprättandet av skötselplanen fastställd 1984 och restaureringsinsatser i slutet av 1980-talet genomfördes växtkarteringar och vegetationsprofiler. Genom åren har flera vegetationskarteringar och inventering av kärlväxtfloran genomförts. Inventering av kärlväxtfloran bör fortsatt genomföras både innan och efter större åtgärder som kan påverka stora delar av reservatets markförhållanden, som ett sätt att utvärdera åtgärder och anpassa skötseln. Utbredning av de hotade arterna kasgräs och strandbräsma bör undersökas specifikt. År 2019 genomfördes en omfattande inventering av makrofytfloran i Roxen med fynd av flera hotade arter inom reservatet.

År 1997 genomfördes en inventering av jordlöpare, vilken bör följas upp. Det bör även genomföras en inventering av vattenlevande insekter.

Tabell 5. Inventering som med fördel kan göras i reservatet.

Inventeringar	Skötselområde	Prioritering
Rödspov och andra relevanta strandängsfåglar (uppföljning)	3 (4)	1
Strandängsflora	3 (4)	1
Skalbaggar (jordlöpare)	Samtliga	2
Vattenlevande insekter	4 (3)	2
Barklös sträpse	4 (Kring etablerad fyndyta)	3
Utbredningen av kasgräs och strandbrässa	3 (4)	3

Uppföljning

Uppföljning av bevarandemål

Uppföljningen ska ske enligt en för reservatet beslutad uppföljningsplan som anger målbildindikatorer, tröskelvärden och metodik kopplade till bevarandemålen för olika naturtyper i denna skötselplan. Uppföljningsplanen ska hållas uppdaterad av Länsstyrelsen. Uppföljningsplanen ska ha sin utgångspunkt i den regionala uppföljningsplanen för Östergötland och genomförs enligt gällande nationella riktlinjer.

Förhållanden kopplade till vattenståndsvariationer är av betydelse både för vidmakthållandet av en god bevarandestatus av reservatets vattenområden, strandängar och för villkoren för fågellivet på reservatets strandängar. Framöver vore det därför önskvärt att bland annat utreda hur naturreservatets naturtyper och arter påverkas av nuvarande reglering av Roxen och Svartån samt om en anpassning av regleringen behövs för att uppnå gynnsam bevarandestatus.

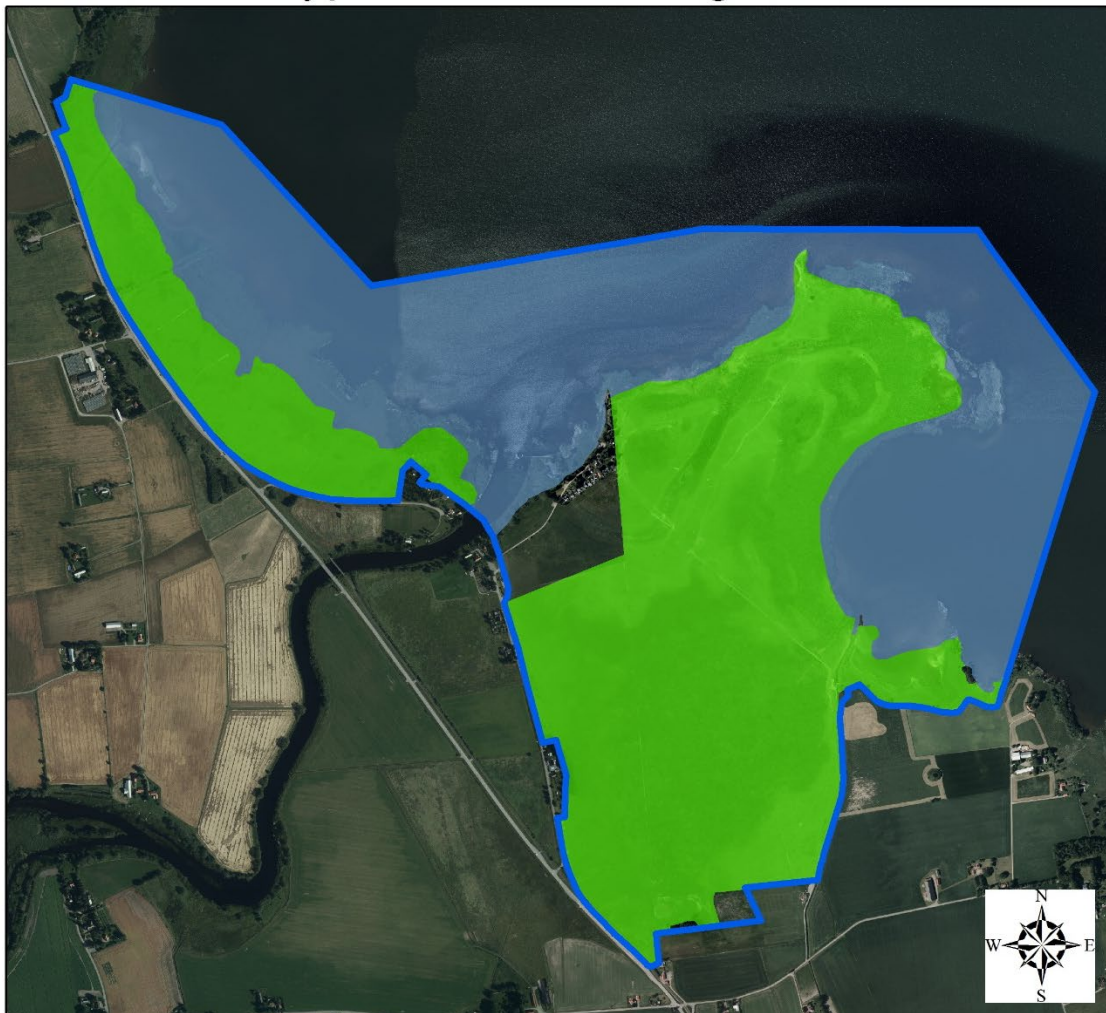
Dokumentation av skötselåtgärder

Alla skötselåtgärder som utförs inom naturreservatet ska dokumenteras skriftligt. Mer omfattande åtgärder ska även fotodokumenteras. I dokumentationen ska det framgå vilka åtgärder som genomförts och när de genomfördes, samt vem som utförde åtgärden. Strukturella beståndsförändringar efter storskaliga störningar ska alltid följas upp.

Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Alla i planen redovisade åtgärder bekostas av offentliga medel. Även andra finansiärer, exempelvis fonder eller stiftelser, kan bli aktuella. Dessa medel ska i så fall administreras av Länsstyrelsen.

Bilaga 1.

Natura 2000-områdets avgränsningar och
N2000-naturtypernas utbredning

©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 250 500 1 000
Meter

	Natura 2000-området
	3150 Naturligt näringsrika sjöar150,4 ha
	6410 Fuktängar160,5 ha

Bilaga 2.

Figur 1. Karta över reservatets befintliga vandringsleder och friluftsanordningar så som sittbänkar, informationsskyltar, dass, parkering och parkering för rörelsehindrade. Nya anordningar och/eller vandringsleder kan komma att ändras eller läggas till.

Figur 2. Kartor med ortofoton tagna över naturreservatet. Övre ortofoto är taget 2021-06-16 och nedre ortofoto är taget 2023-04-21. Kartorna illustrerar de stora skillnaderna i vattenstånd mellan olika tider på året.

Länsstyrelsen skapar samhällsnytta genom rådgivning, samordning, tillstånd, tillsyn, prövning, stöd och bidrag. Vi skyddar miljön, ser till att viktiga natur- och kulturvärden bevaras och skapar förutsättningar för att utveckla landsbygden och näringslivet i länet. Vi har även samhällsviktiga uppdrag inom bland annat krisberedskap, sociala frågor, djurskydd och samhällsplanering. På så sätt bidrar vi till Länsstyrelsens vision om ett livskraftigt Östergötland.

